

WYCHOWANIE PRZEDSZKOLNE

Podstawa programowa
w Reformie26. Kompas Jutra

Poradnik

Autorka

Agnieszka Kuźba

Redakcja merytoryczna

Wydział Kształcenia Ogólnego i Kompetencji Cyfrowych

Beata Kotarba

Redakcja i korekta językowa

Aleksandra Kowalczyk-Pryczkowska

Projekt okładki i layout

Agnieszka Orłowska

Redakcja techniczna i skład

Kapitałka Krystyna Szych

Warszawa 2026

Wydanie 1

978-83-68584-55-4

Publikacja jest rozpowszechniana na zasadach licencji Creative Commons

Uznanie Autorstwa – Użycie Niekommercyjne (CC BY-NC 4.0).

Ośrodek Rozwoju Edukacji

Aleje Ujazdowskie 28

00-478 Warszawa

tel. 22 345 37 00

Spis treści

1. Wstęp	4
2. Cele i kompetencje w nowej podstawie programowej	6
2.1. Kierunki organizacji rozwoju	6
2.2. Podejście kompetencyjne – katalog narzędzi rozwojowych	6
2.3. Sprawczość jako oś rozwoju	9
3. Przykładowe strategie i metody pracy	9
3.1. Obszar społeczny	9
3.2. Obszar osobisty	10
3.3. Obszar językowy	10
3.4. Obszar matematyczny	10
3.5. Obszar przyrodniczy	11
3.6. Obszar techniczny	11
3.7. Obszar cyfrowy	12
3.8. Obszar artystyczny	13
3.9. Obszar ruchowy	13
4. Doświadczenia edukacyjne – nowość w podstawie programowej	14
5. Środowisko jako „trzeci nauczyciel”	17
6. Zmiany dotyczące oceniania	18
7. Nowa podstawa programowa wychowania przedszkolnego: pytania, odpowiedzi i autodiagnostyczna lista kontrolna	20
8. Podsumowanie	24
Reforma26. Kompas Jutra. Podstawa programowa. Wychowanie przedszkolne	26

1. Wstęp

Nowa podstawa programowa wychowania przedszkolnego¹ to nie tylko kosmetyczna aktualizacja treści zawartych w poprzedniej podstawie. To przede wszystkim oparta na konstruktywizmie fundamentalna zmiana w filozofii nauczania i opiece – dzieci nie mają być biernymi odbiorcami wiedzy przekazywanej przez dorosłych, lecz jej aktywnymi twórcami. Przez celowe działanie, bezpośrednie doświadczanie, manipulowanie konkretami, interakcje społeczne z rówieśnikami oraz samodzielne rozwiązywanie problemów życia codziennego mają budować swoje struktury poznawcze, kompetencje oraz wiedzę.

Drugim ważnym aspektem wynikającym z nowej podstawy programowej jest integracja wiedzy z kompetencjami, a także umiejętności, które wynikają z kompetencji fundamentalnych, przekrojowych oraz sprawczości. Takie podejście do nauczania ma pomóc dzieciom w dalszym rozwoju i radzeniu sobie w dynamicznie zmieniającej się rzeczywistości.

Najważniejsze zmiany paradygmatyczne wynikające z opisanego podejścia to:

- **od encyklopedyzmu (wiedzy dekoracyjnej) do funkcjonalizmu:** wiedza przestaje być celem samym w sobie, a staje się narzędziem działania. Przedszkole odchodzi od podawania wiedzy na rzecz rozbudzania naturalnej ciekawości, działania i samodzielnego poznawania świata. Zamiast uczyć gotowych definicji, pomagamy dzieciom używać języka do rozmowy, matematyki do porządkowania codzienności, a prawdziwych narzędzi do zmieniania otoczenia. Nowoczesny proces edukacyjny rezygnuje z działań pozornych – podręcznikowego, fasadowego realizowania programu i wypełniania powtarzalnych kart pracy, które nie angażują prawdziwego myślenia dzieci;
- **od korelacji do integracji:** zamiast planowania zajęć zgodnie z założonym tematem tygodnia (np. liczenie i rysowanie orzechów dlatego, że jest jesień), stawiamy na naturalne łączenie wiedzy. Działania edukacyjne opierają się na dziewięciu obszarach rozwoju, które stale się przenikają. Głównym motywem zajęć staje się realny problem lub pytanie badawcze (np. „Co się dzieje z wodą, gdy znika z kałuży?”), które naturalnie łączy przyrodę, matematykę, technikę i język;

¹ Rozporządzenie Ministra Edukacji z dnia 11 marca 2026 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym (Dz. U. 2026 poz. 378).

- **kompetencje przekrojowe stanowiące spoiwo:** zarówno kompetencje poznawcze (rozwiązywanie problemów, krytyczne i kreatywne myślenie), jak i społeczne (współpraca, dbanie o innych) oraz osobiste (radzenie sobie z emocjami) nie są realizowane jako izolowane „zajęcia”. Rozwijamy je naturalnie, w codziennych sytuacjach życiowych, podczas swobodnej zabawy, eksperymentów i rozmów o bohaterach książek czy rówieśnikach;
- **kompetencje fundamentalne bez granic tematycznych:** umiejętności językowe, matematyczne, cyfrowe i ruchowe to uniwersalne narzędzia do poznawania świata, a nie zbiór sztucznych, oderwanych od życia ćwiczeń – dziecko korzysta z nich przy każdej okazji. Ich doskonalenie następuje w ramach wszystkich działań przedszkolnych. Dziecko np. używa matematyki do liczenia kroków w ogrodzie, zasobów języka do zabawy w teatr, a orientacji w przestrzeni do budowania bazy czy makiety;
- **uczenie się przez doświadczanie i swobodną zabawę:** podniesienie rangi codziennej swobodnej zabawy jako nieodzownego, fundamentalnego warunku rozwoju dzieci. W sali przedszkolnej odbywać się mają eksperymenty, badanie przedmiotów, doświadczenia wielozmysłowe, praca twórcza i samodzielne majsterkowanie;
- **od „gotowości dziecka” do „gotowości przedszkola”:** przedszkole, jego struktura organizacyjna, aranżacja przestrzeni oraz metody pracy pedagogicznej dopasowują się elastycznie do zróżnicowanych potrzeb rozwojowych i sensorycznych dzieci. Pozwoli to na likwidowanie barier oraz uwolnienie indywidualnego potencjału każdego dziecka;
- **uwaga na sprawczość i autonomię:** proces ten zakłada redukcję nadmiernych mechanizmów kontrolnych dorosłych. Dziecko jest podmiotem, który współdecyduje o procesie zabawy i nauki, podejmuje autonomiczne wybory, planuje działania i odpowiada za to, co zrobiło. Nauczyciel staje się partnerem dziecka, uważnym obserwatorem i organizatorem przyjaznego środowiska;
- **podejście rozwojowe i kultura błędu:** błąd jest traktowany jako naturalny, bezpieczny i potrzebny etap nauki – to prawdziwe „paliwo rozwoju”. Tradycyjne sprawdzanie efektów działań dziecka ustępuje miejsca ciągłemu wspieraniu go w procesie uczenia się i samodzielnego poprawiania potknięć.

2. Cele i kompetencje w nowej podstawie programowej

W centrum uwagi nauczycieli i rodziców nowa podstawa programowa stawia jasny układ celów, który wykracza poza zwykłe zapamiętywanie wiadomości. Cele te odpowiadają bezpośrednio na realne potrzeby dzieci, kładąc nacisk na ich samodzielność, rozwój emocjonalno-społeczny oraz podążanie za naturalną ciekawością świata.

2.1. Kierunki organizacji rozwoju

Cele wynikające z nowej podstawy programowej wychowania przedszkolnego to:

1. Rozwijanie ciekawości, zainteresowań i uzdolnień, budowanie wiedzy potrzebnej do rozumienia i poznawania współczesnego świata.
2. Rozwijanie kompetencji językowych, matematycznych i cyfrowych, umożliwiających skuteczne funkcjonowanie w różnych sytuacjach życia codziennego.
3. Rozwijanie kompetencji ruchowych i postawy troski o własne zdrowie, integrację sensoryczną oraz bezpieczeństwo własne i innych.
4. Rozwijanie kompetencji poznawczych, społecznych i osobistych oraz wzmacnianie swojej samodzielności i wytrwałości w działaniu.
5. Budowanie sprawczości oraz podejmowania inicjatyw z korzyścią dla siebie, otoczenia i wspólnego dobra.
6. Poznawanie świata różnorodnych wartości (wolność, odpowiedzialność, szacunek, solidarność), rozwijanie empatii i przygotowywanie się do dokonywania wyborów etycznych.

2.2. Podejście kompetencyjne – katalog narzędzi rozwojowych

Wszystkie te cele realizujemy, rozwijając równolegle dwie grupy kompetencji: kompetencje fundamentalne (bazę rozwoju) oraz kompetencje przekrojowe (zdolności adaptacyjne i społeczne).

A. Kompetencje fundamentalne – baza do dalszego rozwoju

Kompetencje fundamentalne stanowią bazę strukturalną, bez której dalszy rozwój poznawczy i edukacyjny dziecka jest zablokowany. Są traktowane jako uniwersalne narzędzia poznawania świata. Poniżej opisano poszczególne kompetencje fundamentalne wraz ze strategią rozwoju każdej z nich.

- **Kompetencje językowe** – zdolność skutecznego komunikowania i porozumiewania się. Rozumienie wypowiedzi ustnych, czytanych tekstów literackich i nie-literackich, formułowanie własnych, zrozumiałych komunikatów i uzasadnianie opinii. **Strategia rozwoju:** kontakt z żywym tekstem kultury (regularne słuchanie, opowiadanie i czytanie zróżnicowanej literatury dziecięcej, wierszy, opowiadań, legend), rezygnacja z oderwanych od kontekstu ćwiczeń graficznych. Tworzymy sytuacje, w których dziecko mówi do realnych odbiorców, i wspieramy zabawy słowami (rymy, wymyślanie nowych wyrazów). Regularnie spotykamy się w kręgu, ucząc się naprzemiennego mówienia i słuchania.
- **Kompetencje matematyczne** – zdolność do rozumowania matematycznego i wykorzystywania matematyki w codziennej praktyce. Obejmują badanie właściwości obiektów, klasyfikację wieloaspektową, ich sortowanie, szacowanie, liczenie oraz orientację w przestrzeni i czasie. **Strategia rozwoju:** tworzenie sytuacji umożliwiających dzieciom mierzenie (długości, masy, pojemności). Porównywanie i porządkowanie obiektów za pomocą prostych miarek czy patyczków. Badanie regularności, symetrii i cykliczności w naturze i przestrzeni zurbanizowanej wokół nas. Stosowanie własnych, graficznych sposobów prezentacji myślenia matematycznego (własne rysunki, znaki czy piktogramy).
- **Kompetencje cyfrowe** – zdolność bezpiecznego i świadomego podejścia do używania technologii w codziennym życiu. **Strategia rozwoju:** rozpoczęcie od algorytmiki bez użycia urządzeń ekranowych („informatyka bez prądu”). Wykorzystywanie piktogramów logicznych do tworzenia instrukcji codziennych czynności. Budowanie świadomości zagrożeń w sieci (ochrona prywatności danych) i rygorystyczne wdrażanie zasad higieny cyfrowej (równowaga między ekranem a ruchem) we współpracy z rodzicami.
- **Kompetencje ruchowe** – zdolność świadomego rozwijania własnego potencjału fizycznego jako podstawy zdrowego stylu życia i integracji sensorycznej.

Strategia rozwoju: codzienne zabawy ruchowe i gry terenowe bez niszczącej rywalizacji i presji wyniku. Różnicowanie zadań motorycznych (równoważne, orientacyjno-porządkowe, rzuty). Zajęcia w terenie bez względu na pogodę. Rozwijanie motoryki małej poprzez naturalne czynności samoobsługowe.

B. Kompetencje przekrojowe – wsparcie wszechstronnego rozwoju

Kompetencje przekrojowe spajają proces wychowawczo-dydaktyczny, odgrywają decydującą rolę w kształceniu odporności psychicznej i elastyczności adaptacyjnej dziecka.

- **Kompetencje poznawcze:**

- **rozwiązywanie problemów** – dostrzeganie prostych problemów codziennych, identyfikowanie ich przyczyn oraz testowanie rozwiązań metodą prób i błędów (np. jak zbudować stabilną wieżę z klocków nieczepnych);
- **krytyczne myślenie** – zdolność oceny informacji, odróżnianie prawdy od fałszu, porównywanie danych z własnymi obserwacjami i doświadczeniami zmysłowymi, unikanie błędów poznawczych;
- **kreatywne myślenie** – rozwijanie wyobraźni i ciekawości twórczej, łączenie znanych elementów (dźwięków, kształtów, symboli) w nowe, nieoczywiste układy, wytrwałość w poszukiwaniu nowych form ekspresji.

- **Kompetencje społeczne:**

- **współpraca** – zdolność do zgodnego działania w grupie rówieśniczej opartego na wzajemnym szacunku, wspólnym podejmowaniu decyzji, dzieleniu się zadaniami i zabawkami;
- **dbanie o innych** – zauważanie potrzeb kolegów i koleżanek, reagowanie na ich radość i smutek, pomaganie sobie nawzajem oraz troska o wspólne otoczenie i przyrodę.

- **Kompetencje osobiste:**

- **kierowanie sobą** – rozwijanie samodzielności, wytrwałości w pokonywaniu trudności, własnych aspiracji i mocnych stron oraz postawa akceptacji błędów jako naturalnej okazji do nauki;
- **dbanie o siebie** – rozpoznawanie, nazywanie i wyrażanie emocji, radzenie sobie ze stresem, komunikowanie potrzeb psychicznych i fizycznych oraz wyznaczanie bezpiecznych granic w relacjach z innymi (asertywność).

2.3. Sprawczość jako oś rozwoju

Sprawczość buduje się w środowisku przedszkolnym za pomocą czterech zintegrowanych filarów. Są to: **poczucie przynależności do wspólnoty**, **nastawienie na rozwój** (docenianie wysiłku i wytrwałości zamiast wrodzonych zdolności), **przekonanie o własnej skuteczności** (wypełnianie realnych obowiązków i dyżurów) oraz **samoregulację** (świadome planowanie i kierowanie swoją aktywnością na podstawie przewidywalnego rytmu dnia).

3. Przykładowe strategie i metody pracy

Proces dydaktyczno-wychowawczy w przedszkolu realizowany jest podczas całego pobytu dziecka w placówce, a osiągnięcia uporządkowane są w dziewięciu współzależnych obszarach rozwoju. Poniżej opisano główne założenia każdego obszaru oraz przykłady strategii, metod i technik pracy, które można w nim wykorzystywać.

3.1. Obszar społeczny

Główne założenia: przedszkole stanowi pierwszą demokratyczną wspólnotę dziecka. Kształtowanie postaw patriotycznych oraz tożsamości lokalnej, regionalnej i narodowej odbywa się tu poprzez zakorzenienie w realnym działaniu dla dobra wspólnego. Dziecko poznaje funkcje instytucji społecznych i zasady ekonomiczno-finansowe (wartość pracy, ograniczenie zasobów pieniężnych, oszczędzanie) w toku autentycznych doświadczeń i zabaw w role.

Przykłady strategii, metod, technik: regularny „czas w kręgu” do negocjowania zasad kontraktu grupowego. Dramowe zabawy tematyczne odzwierciedlające instytucje i zawody (sklep, poczta, bank, przychodnia). Nauczyciel jako mediator stosujący techniki nazywania emocji i poszukiwania kompromisów w sytuacjach spornych. Wspólne dyżury i opieka nad młodszymi grupami. Projekty tożsamościowe (albumy „Gdzie mieszkamy”, tablice „Poznajmy się”).

3.2. Obszar osobisty

Główne założenia: indywidualność dziecka i jego egocentryczna postawa wymagają akceptacji, a prawo do sprzeciwu (stanowcze „nie”) rozwija umiejętność stawiania granic. Kluczowe jest zastąpienie zewnętrznej aprobaty dorosłego (tradycyjne ocenianie słowne czy graficzne) wewnętrzną satysfakcją dziecka z wykonanego zadania.

Przykłady strategii, metod, technik: zastąpienie słów „brawo”, „świetnie” pytaniami: „Co podoba Ci się w Twojej pracy?”, „Co było najtrudniejsze?”, „Widzę, ile wysiłku i pracy Cię to kosztowało”. Ćwiczenia wyciszające i ćwiczenia uważności. Codzienne stosowanie wizualnych termometrów uczuć, dzienniczków emocji. Techniki radzenia sobie ze stresem (głębokie oddechy, liczenie do 10, maskotki, kąciki wyciszenia). Trening asertywności i wyznaczania granic fizycznych.

3.3. Obszar językowy

Główne założenia: stymulujące środowisko językowe opiera się na indywidualnym i uważnym kontakcie werbalnym dorosłego z dzieckiem. Skupiamy się na treści przekazu i intencji dziecka, unikając ciągłego, mechanicznego poprawiania błędów gramatycznych czy pojęciowych. Odrzucamy przedwczesne, mechaniczne pisanie w liniaturze na rzecz całościowego rozwoju grafomotorycznego i koordynacji wzrokowo-ruchowej.

Przykłady strategii, metod, technik: codzienne spotkania w kręgu z zasadą naprzemienności mówienia. Regularne czytanie zróżnicowanej literatury w kąciku czytelniczym. Prowokowanie do dłuższych wypowiedzi pytaniami otwartymi („Jak myślicie, do czego służy ten przedmiot?”). Wspieranie tworzenia neologizmów i rymowanek. Zabawy i ćwiczenia słuchowe (synteza i analiza sylabowo-głoskowa). Grafomotoryka sensoryczna (kreślenie linii, fal, pętli na piasku, lepienie, malowanie rękami, nawlekanie). Pisanie funkcjonalne (podpisywanie własnych kolekcji przyrodniczych własnymi symbolami i literami drukowanymi).

3.4. Obszar matematyczny

Główne założenia: matematyka przedszkolna ma charakter całkowicie czynnościowy. Pojęcia i operacje logiczne dzieci budują wyłącznie poprzez fizyczne działanie na konkretnych przedmiotach. Przechodzimy płynnie od manipulowania obiektami,

przez rysunek i schemat, aż do myślenia abstrakcyjnego. Unikamy przedwczesnego wprowadzania symboli na gotowych kartach pracy.

Przykłady strategii, metod, technik: wykorzystywanie sytuacji codziennych do przeliczania i klasyfikacji (ustawianie stolików, rozdzielanie przyborów, dobieranie w pary), zajęcia kulinarne. Stosowanie zróżnicowanych liczmanów, patyczków, żetonów, monet, wag i miar. Odkrywanie matematyki na spacerach (poszukiwanie symetrii w budowie liści, tworzenie szeregów od najmniejszego do największego, wyznaczanie obwodu drzew sznurkiem). Gry planszowe, karciane, kościane i samodzielne ich projektowanie przez dzieci. Posługiwanie się pojęciami następstwa czasu przy użyciu kalendarza i cykliczności pór roku.

3.5. Obszar przyrodniczy

Główne założenia: edukacja oparta na dociekaniu (Inquiry-Based Learning) oraz bezpośrednim kontakcie z naturą. Nauczyciel nie podaje gotowych informacji – stwarza przestrzeń, w której dzieci stawiają hipotezy, odpowiadając na pytania: „Dlaczego tak się dzieje?”, „Co się stanie, jeśli...?”, „Jak dany czynnik wpływa na inny?”, „Gdzie leży rozwiązanie?”. Odpowiedzi są odkrywane przez dzieci na podstawie bezpośrednich obserwacji i dowodów. Przyroda uczy uważności, rozwija rezyliencję (odporność psychiczną) oraz zmniejsza poziom stresu.

Przykłady strategii, metod, technik: strategia outdoorowa – regularne wyjścia badawcze w teren (las, park, ogród) bez względu na warunki pogodowe (w odpowiednim ubiorze ochronnym). Prowadzenie samodzielnych eksperymentów i obserwacji wielozmysłowych przy użyciu lup, pipet, pojemników z podziałką, termometrów i sit. Dokumentowanie procesów przyrodniczych (zbieranie okazów, notatki wizualne, zdjęcia, rejestrowanie dźwięków dyktafonem). Codzienne zachowania proekologiczne (segregacja odpadów, oszczędzanie wody, świadomość zanieczyszczenia hałasem i światłem). Opieka nad zwierzętami domowymi i użytkowanie narzędzi ogrodniczych. Praca z mapą, planem okolicy i globusem.

3.6. Obszar techniczny

Główne założenia: zabawy konstrukcyjne rozwijają wyobraźnię przestrzenną, precyzję manualną i myślenie inżynierskie. Dzieci poznają właściwości materiałów

(w tym naturalnych i z odzysku) poprzez proces ich przekształcania i spajania. Konstruowanie modeli maszyn i urządzeń opiera się na odkrywaniu wspólnych reguł fizycznych.

Przykłady strategii, metod, technik: organizacja kącika technicznego ze stołem warsztatowym. Pokaz i ćwiczenie bezpiecznego posługiwania się nieelektrycznymi narzędziami stolarskimi i biurowymi (młotek, śrubokręt, piła ręczna, ściski stolarskie, zszywacz, dziurkacz, papier ścierny) w małych grupach. Konstruowanie maszyn prostych (mechanizm kołowrotu zamocowany w pudełku jako wciągarka windy, dźwigu, studni lub pętla linowa jako kolejka). Samodzielne konstruowanie działających obwodów elektrycznych z wykorzystaniem bezpiecznych baterii 4,5 V, przewodów z zaciskami, żarówek i brzęczyków (montowanie ich w makietach, obiektach z tekstury, materiału naturalnego itp.). Dokumentowanie procesu konstruowania od szkicu przez fazy wykonania po rysunek gotowej konstrukcji.

3.7. Obszar cyfrowy

Główne założenia: przedszkole rezygnuje z technicznej nauki obsługi urządzeń ekranowych na rzecz budowania świadomej postawy wobec technologii. Dzieci nie korzystają w przedszkolu indywidualnie i samodzielnie z urządzeń ekranowych (wyjątek stanowią racjonalne usprawnienia dla dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi). Nauczyciel korzysta z technologii wyłącznie w niezbędnym zakresie dydaktycznym. Kluczowa jest spójność działań przedszkola i domu (domowe umowy ekranowe).

Przykłady strategii, metod, technik: metodologia unplugged (kodowanie bez ekranów) – zabawy z matką do kodowania, tworzenie sekwencyjnych instrukcji i algorytmów czynności codziennych za pomocą fizycznych piktogramów logicznych („idź prosto”, „skręć”, „jeśli..., to...”). Debugowanie – konstruktywna analiza powstawania błędów w instrukcji bez podawania gotowych rozwiązań. Dzieci mogą wykorzystywać aparaty cyfrowe lub dyktafony, lecz wyłącznie jako narzędzia do dokumentowania ich własnej pracy badawczej (bez przesyłania do sieci) oraz jako narzędzia poznawczego, gdy pojawia się badawcze pytanie, na które nikt nie zna odpowiedzi (np. „Czy ślimaki mają oczy?”). Jest to wtedy pomoc w znalezieniu dowodów i weryfikacji postawionych hipotez. Rozmowy o prywatności (niepodawanie danych obcym) oraz o perswazyjnej roli reklam.

3.8. Obszar artystyczny

Główne założenia: proces twórczy ma bezwzględne pierwszeństwo przed szybkim, jednolitym efektem. Odejście od przewagi powtarzalnych prac według szablonu na rzecz zróżnicowanej, indywidualnej ekspresji sensorycznej i artystycznej oraz stała dostępność środków twórczego wyrazu pozwalają dzieciom na wybór własnego języka wyrazu (kreska, plama, faktura, dźwięk, ruch, forma przestrzenna). Kontakt z dziełami uznanych twórców („żywa galeria”) buduje nawyk mówienia o sztuce.

Przykłady strategii, metod, technik: otwarty dostęp do zróżnicowanych materiałów plastycznych (farby, kredki, mazaki, glina, karton, papier o zróżnicowanej wielkości, gramaturze i odcieniu, masa papierowa, węgiel, tusze, akwarele, surowce wtórne) opisanych etykietami słowno-obrazkowymi. Eksperymentowanie z łączeniem technik (monotypia, kolaż, land art). Codzienne „okna słuchania muzyki klasycznej i innych form muzycznych” i improwizacje muzyczno-ruchowe. Muzykowanie solo i w zespole na instrumentach perkusyjnych oraz instrumentach własnoręcznie zbudowanych. Doświadczanie kontrastów (cicho – głośno, wolno – szybko). Organizacja przestrzeni teatralnej (niski parawan, rekwizyty, maski, teatr cieni) do spontanicznych etiud i odgrywania ról scenicznych. Prezentacja prac w dostępnej dziecku przestrzeni wystawienniczej wraz ze szkicami i wypowiedziami autorów.

3.9. Obszar ruchowy

Główne założenia: ruch w wieku przedszkolnym pełni funkcję stymulującą rozwój całej osobowości i jest fundamentem procesów uczenia się. Kształtowanie sprawności motoryki dużej (koordynacja, równowaga, zwinność, szybkość, skoczność, zręczność, wytrzymałość) oraz motoryki małej (precyzja dłoni) odbywa się poprzez unikanie siedzącego trybu życia oraz zachowanie zasad bezpieczeństwa i właściwej oceny ryzyka.

Przykłady strategii, metod, technik: codzienne zabawy ruchowe z elementami ryzyka (np. zabawy na wysokości, przeskoki i balansowanie na przeszkodzie, wspinaczka, czołganie się, mocowanie się, chowanie się, zbieganie z wysokości) na świeżym powietrzu i w sali przedszkolnej wyposażonej w tunele, liny, chusty animacyjne i przybory ruchowe,. Wykorzystywanie przyborów nietypowych (butelki plastikowe, szyszki, gazety) do ćwiczeń równoważnych i orientacyjno-porządkowych.

Zajęcia rytmiczno-taneczne. Profilaktyka wad postawy poprzez naturalne ćwiczenia wzmacniające gorset mięśniowy grzbietu i brzucha. Rozwijanie precyzji manualnej i chwytu pisarskiego poprzez rzuty do celu, nawlekanie koralików, lepienie oraz pełną samodzielność w czynnościach samoobsługowych (ubieranie się, zapinanie zamków, mycie rąk, posługiwanie się widelcem i nożem). Wdrażanie elementów relaksacji i mindfulness (kontrola oddechu).

4. Doświadczenia edukacyjne – nowość w podstawie programowej

Doświadczenie edukacyjne w przedszkolu to coś więcej niż zwykłe wykonanie zadania pod kierunkiem nauczyciela. To zaplanowane, złożone i wielowymiarowe wydarzenie o charakterze praktycznym. Kluczowe jest podejście partycypacyjne: dzieci są aktywnie zaangażowane w proces wyboru tematyki, planowania przebiegu, realizacji zadań oraz dokumentacji i prezentacji wyników.

Każde doświadczenie musi rygorystycznie zachowywać następującą sekwencję poznawczą: **działanie** → **doświadczenie** → **refleksja** → **symbolizacja** i kończyć się wspólnym spotkaniem w kręgu, pozwalającym na analizę, docenienie wysiłku i wyciągnięcie wniosków na przyszłość.

Podstawa programowa wychowania przedszkolnego definiuje ramy dla 11 obligatoryjnych doświadczeń edukacyjnych. Ich zestawienie przedstawiono w tabeli 1.

Tabela 1. Zestawienie obligatoryjnych doświadczeń edukacyjnych przedszkolaka

Lp.	Doświadczenie edukacyjne (wymaganie z podstawy programowej)	Częstotliwość minimalna	Praktyczny przykład realizacji w grupie
1.	Dziecko jest odbiorcą sztuki żywej: słucha koncertu, ogląda przedstawienie, odwiedza muzeum lub teatr.	Co najmniej raz w roku szkolnym	Wyjście do lokalnej pracowni artystycznej lub galerii sztuki połączone z rozmową z twórcą w formie dialogu (nie wykładu).

Lp.	Doświadczenie edukacyjne (wymaganie z podstawy programowej)	Częstotliwość minimalna	Praktyczny przykład realizacji w grupie
2.	Dziecko prowadzi i ilustruje obserwacje przyrody (ożywionej lub nieożywionej).	Co najmniej raz w roku szkolnym	Projekt obserwacji przyrody: zbieranie danych, rysowanie i fotografowanie zmian, nagrywanie i zapisywanie wniosków (np. życie sikorek, historia wzrostu jabłka, pomidora, cztery pory roku na placu zabaw, skąd się bierze śnieg).
3.	Dziecko, pracując w grupie, wysiewa i uprawia warzywa, zioła lub kwiaty.	Co najmniej raz w roku szkolnym	Założenie na oknie sali grupowego ogrodu ziołowego (mięta, bazylia, rzeżucha); codzienne samodzielne dyżury przy podlewaniu i pielęgnacji.
4.	Dziecko, pracując w grupie, przygotowuje wspólne wyjście i bierze w nim udział.	Co najmniej raz w roku szkolnym	Planowanie wyjścia do remizy strażackiej: dzieci wspólnie rysują mapę trasy, przygotowują listę pytań i pakują plecak z apteczką i wodą.
5.	Dziecko, pracując w grupie, odgrywa uzgodnioną rolę w przygotowaniu i realizacji występu lub spotkania społeczności lokalnej.	Co najmniej raz w roku szkolnym	Organizacja obchodów święta narodowego lub pikniku rodzinnego: dzieci same negocjują role, współtworzą scenografię z materiałów wtórnych i rekwizyty.
6.	Dziecko uczestniczy w wydarzeniu promującym zdrowy styl życia.	Co najmniej raz w roku szkolnym	Współorganizacja przedszkolnych igrzysk sportowych na świeżym powietrzu (bez rywalizacji) lub realizacja projektu „Tydzień dojazdu rowerem”.
7.	Dziecko, pracując w grupie, prezentuje innym swoją wiedzę lub efekty wspólnych działań.	Co najmniej raz w roku szkolnym	Przygotowanie wystawy zgromadzonych skarbów jesieni (liści, kamieni, kory) wraz z autorskimi rysunkami, piktogramami i opowieściami dla młodszej grupy.

Lp.	Doświadczenie edukacyjne (wymaganie z podstawy programowej)	Częstotliwość minimalna	Praktyczny przykład realizacji w grupie
8.	Dziecko tworzy z wykorzystaniem różnych materiałów, w tym z odzysku, własne zabawki w miejsce zabawek tradycyjnych.	Przynajmniej raz w trakcie całej edukacji przedszkolnej (przez minimum 10 kolejnych dni)	Projekt „Wszystko może być zabawką”. Gotowe zabawki ustępują miejsca materiałom recyklingowym. Dzieci w ciągu dwóch tygodni samodzielnie konstruują ze zgromadzonych wcześniej materiałów (kartonów, taśm, sznurków i butelek plastikowych, tkanin, pudeł) własne konstrukcje – pojazdy, domki czy bazy – i wykorzystują je do swobodnej zabawy wspierającej twórczą aktywność.
9.	Dziecko, pracując w grupie, przygotowuje makietę wybranej przestrzeni.	Przynajmniej raz w trakcie całej edukacji przedszkolnej	Budowanie na dużej płycie makiety „Nasza dzielnica” lub „Ekomiasto przyszłości” z kartonów i filcu, poprzedzone wykonaniem pomocniczych szkiców na spacerze.
10.	Dziecko, pracując w grupie, planuje i podejmuje działanie na rzecz innych.	Przynajmniej raz w trakcie całej edukacji przedszkolnej	Zaprojektowanie, wykonanie i podarowanie karmników lub poidełek dla ptaków w czasie suszy albo przygotowanie upominków plastycznych dla podopiecznych Klubu Seniora.
11.	Dziecko planuje i robi w grupie zakupy w sklepie, odnoszące się do konkretnej sytuacji problemowej.	Przynajmniej raz w trakcie całej edukacji przedszkolnej	Przygotowanie przepisu na „wodę, która dodaje zdrowia” z zaplanowaną ilością składników i kosztem zakupu. Wyjście do warzywniaka po składniki na sałatkę; dzieci operują określoną, ograniczoną kwotą wspólnego budżetu.

Źródło: opracowanie własne

5. Środowisko jako „trzeci nauczyciel”

Inspirujące, zrównoważone i elastyczne środowisko uczenia się, wykraczające poza mury sali przedszkolnej w nowym podejściu, traktowane jest jako **aktywny czynnik stymulujący wolny wybór i sprawczość dziecka**. Umożliwienie dzieciom współtworzenia tej przestrzeni buduje ich tożsamość i współodpowiedzialność. Aranżacja przestrzeni dąży do całkowitego wyeliminowania barier architektonicznych i sensorycznych, co zagwarantuje pełną dostępność zasobów dla dzieci z niepełnosprawnościami.

Cechy środowiska edukacyjnego w przedszkolu:

- **elastyczność i płynność** – układ stolików i krzeseł umożliwiający sprawne przeorganizowanie przestrzeni do pracy w małych grupach zadaniowych (wyspy) lub stworzenie wolnego miejsca na dywanie do pracy w kręgu i działań ruchowych;
- **pełna dostępność zasobów** – materiały, przybory i pomoce dydaktyczne powinny być posegregowane i ułożone na niskich regałach, w otwartych pojemnikach oznaczonych piktogramami słowno-obrazkowymi. Dzieci sięgają po nie samodzielnie, bez pytania o zgodę dorosłego, co wspiera niezależność, a także uczy odpowiedzialności za porządkowanie warsztatu pracy;
- **ekspozycja procesowa** – ściany sali to nie tylko miejsce na pokazanie „ładnych efektów końcowych”, ale przede wszystkim – procesów myślowych dzieci, takich jak: mapy myśli, brudnopisy, szkice techniczne, alternatywne strategie matematyczne, notatki wizualne i autorskie wypowiedzi notowane przez nauczyciela;
- **wyjście poza salę lekcyjną (kontekst lokalny)** – praca odbywa się także w przestrzeni korytarzy, ogrodu przedszkolnego oraz środowiska przyrodniczego i społeczno-kulturowego w pobliżu placówki. Efekty działań podjętych na zewnątrz są przenoszone do sali przedszkolnej w formie materialnej bądź dokumentacyjnej (plakat, projekt, zdjęcia itp.).

Wytyczne dla stałych stref aktywności w budynku

Strefa czytelnictwa – przytulne, spokojne miejsce wyposażone w miękkie siedziska, pufy oraz zróżnicowane formaty książek (obrazkowe, dotykowe, z dużą czcionką, bajki w języku obcym) ułożone okładkami do przodu, rozwijające nawyki czytelnicze.

Strefa budowania i konstruowania – bezpieczna przestrzeń na podłodze, wyposażona w klocki czipne i nieczipne, materiały z odzysku oraz narzędzia do majsterkowania. Warto przewidzieć stałą przestrzeń wystawienniczą do ekspozycji rozpoczętych konstrukcji, tak aby dzieci mogły kontynuować pracę w kolejne dni.

Strefa działań artystycznych – przestrzeń wyposażona w łatwo dostępny, zmywalny blat, surowce papiernicze, surowce recyklingowe, glinę, farby wielkoformatowe, instrumenty muzyczne perkusyjne, stroje i rekwizyty do odgrywania etiud teatralnych i parateatralnych.

Strefa odkrywania świata nauki i przyrody – stałe miejsce wyposażone w stół badawczy, lupy, pojemniki z podziałką, pipety, lejki, szczypce, atlasy, plany okolicy i globus, pozwalające prowadzić eksperymenty bez nieuzasadnionych ograniczeń czasowych.

Kąciki wyciszenia – miejsca wspierające dzieci wymagających regulacji emocji i przetwarzania bodźców sensorycznych. Wyposażone w słuchawki wyciszające, przytulanki obciążeniowe, lampki o ciepłym świetle, pufy oraz zabawki antystresowe (gniotki, panele dotykowe).

Eliminacja marnotrawstwa czasu (metoda Muda):

Projektowanie środowiska wymaga dekonstrukcji barier organizacyjnych. Oznacza to wdrażanie zarządzania potokowego (flow) eliminującego momenty, w których dzieci są zmuszane do „zbiorowego czekania” (bezczynne siedzenie w szatni podczas ubierania się całej grupy, sztywne czekanie przy stolikach na posiłek, zunifikowane procedury higieniczne w łazience). Czynności te stają się płynne i zindywidualizowane.

6. Zmiany dotyczące oceniania

W procesie monitorowania rozwoju na etapie wychowania przedszkolnego rezygnuje się ze stosowania zewnętrznej presji oceny wytworów czy zachowania dziecka w postaci naklejek, rysunków (słoneczek, chmurek, smutnych minek), pieczątek czy nagród za milczenie. Tego typu działania stanowią formę dyskomfortu, która trwale niszczy motywację wewnętrzną, buduje lęk przed porażką i blokuje naturalną gotowość dziecka do podejmowania ryzyka poznawczego.

Główną funkcją oceniania kształtującego – wspierającego jest wspieranie uczenia się poprzez motywowanie dzieci do przejmowania kontroli i odpowiedzialności za własną aktywność. W zamian za znaczki i oceny słowne (np. „brawo”, „źle”) stosuje się **ocenianie kształtujące (wspierające)**, które opiera się na systematycznej obserwacji jakościowej oraz dokumentowaniu działań dziecka w naturalnych, codziennych sytuacjach życiowych.

Elementy oceniania kształtującego:

- **Konkretna i konstruktywna informacja zwrotna** – zamiast oceniać produkt końcowy słowami „ładnie” lub „brawo”, nauczyciel kieruje do dziecka (i rodziców) opis aktywności dziecka składający się z trzech kluczowych elementów:
 - tego, co dziecko zrobiło dobrze (docenienie wysiłku i zaangażowania),
 - tego, co wymaga poprawy,
 - konkretnej wskazówki, jak dziecko może to skorygować w przyszłości.
- **Prowadzenie dynamicznego portfolio** – tworzenie indywidualnej teczek każdego dziecka, w której systematycznie gromadzi się nie tylko gotowe prace i dokumentuje sukcesy, ale przede wszystkim odnotowuje się postęp w czasie. W tym celu w portfolio zachowuje się brudnopisy, szkice techniczne, nieudane konstrukcje, próby kolorów czy nagrania wypowiedzi i improwizacji na dyktafonie. Dziecko bierze aktywny udział w wyborze prac do swojej teczek, co buduje jego samoświadomość w zakresie własnego rozwoju.
- **Wdrażanie do autorefleksji i samooceny wychowanka** – nauczyciel regularnie zaprasza dzieci do analizy prowadzonych przez nie działań za pomocą zadawania pytań stymulujących, takich jak: „Z którego elementu jesteś najbardziej zadowolony?”, „Co było dla Ciebie najtrudniejsze i jakich wskazówek potrzebujesz, aby spróbować jeszcze raz?”.
- **Koncentracja na procesie i działaniu (a nie na wyniku)** – uwaga nauczyciela przenosi się z estetyki efektu końcowego na realne zachowanie dziecka w danej sytuacji – nauczyciel obserwuje, czy dziecko samodzielnie podjęło decyzję, w jaki sposób współpracowało w grupie, jak opisywało swoje zamierzenia oraz czy próbowało naprawić błąd metodą prób i błędów.
- **Współdzielenie odpowiedzialności z rodzicami** – tradycyjne informowanie o „stopniu grzeczności” czy liczbie zebranych pieczątek zastępuje się partnerskim dialogiem z rodzicami opartym na obserwacji jakościowej. Wspólnie

analizuje się postępy i potrzeby rozwojowe dziecka, aby w atmosferze zaufania budować jego rezyliencję i ustalać jednolite kierunki wsparcia.

7. Nowa podstawa programowa wychowania przedszkolnego: pytania, odpowiedzi i autodiagnostyczna lista kontrolna

Wdrażanie nowej podstawy wychowania przedszkolnego w oczywisty sposób wiąże się z wyzwaniami, przez co budzi obawy nauczycieli. Odpowiedzi na najważniejsze z tych obaw przedstawiono w tabeli 2.

Tabela 2. Odpowiedzi na główne obawy nauczycieli

Wyzwanie i obawa nauczyciela	Perspektywa i rozwiązanie w świetle nowej podstawy programowej
„Nie zdążę z realizacją materiału programowego”	Podstawa programowa jest celowo odchudzona, a ewentualnie wprowadzone gotowe materiały drukowane mają charakter wyłącznie uzupełniający i okazjonalny. Celem przedszkola nie jest mechaniczne wykonanie ćwiczeń z pakietu – podręcznika, lecz wyposażenie dziecka w żywe kompetencje. Zgodnie z zasadą „mniej znaczy więcej” lepiej wykonać jedno zadanie głębiej, trzema różnymi strategiami i przy użyciu konkretnych, niż powierzchownie wypełnić kilkanaście kart pracy. Program wychowania i podstawę programową realizuje się w każdym momencie pobytu dziecka w placówce (rano, podczas posiłków, ubierania w szatni, spacerów, zabaw i zajęć swobodnych wybieranych przez dziecko).
„Niedyrektywne metody i praca w małych grupach zadaniowych generują hałas i chaos w sali”	Swobodna zabawa, interakcje rówieśnicze i uczenie się kooperacyjne wymagają ciągłej komunikacji werbalnej dzieci, co generuje tzw. hałas twórczy. Jest to naturalny dowód zaangażowania poznawczego (flow). Edukacja społeczna i językowa rozwijają się najlepiej w warunkach swobodnej aktywności, bez wymuszonej ciszy przy stoliku. Warto stosować wizualne i dźwiękowe sygnały momentów koncentracji, techniki zarządzania przestrzenią oraz podział na małe zespoły stolarskie czy plastyczne, zamiast rezygnować z pracy grupowej.

Wyzwanie i obawa nauczyciela	Perspektywa i rozwiązanie w świetle nowej podstawy programowej
„Jak mam rzetelnie oceniać postępy dzieci i informować rodziców, jeśli zrezygnuję ze stopni, punktów, naklejek?”	Tradycyjne oceny i znaczki (słoneczka, chmurki) nie mówią nic o autentycznym postępie i toku myślenia dziecka, a jedynie niszczą motywację wewnętrzną. Nowa kultura promuje opisową informację zwrotną (feedback), systematyczne prowadzenie portfolio ukazującego zmianę w czasie oraz autorefleksję i samoocenę samego wychowanka. Diagnoza dojrzałości szkolnej opiera się na jakościowej obserwacji zachowań w realnych sytuacjach.

Źródło: opracowanie własne

AUTODIAGNOSTYCZNA LISTA KONTROLNA NAUCZYCIELA PRZEDSZKOLA

Narzędzie monitorowania wdrażania założeń nowej podstawy programowej

Cel: Ta lista służy wyłącznie do autodiagnozy, refleksji nad własnym warsztatem i planowania rozwoju pedagogicznego. Nie służy do kontroli zewnętrznej. Traktuj listę jako osobistą mapę drogową – wybierz 1–2 obszary tygodniowo, nad którymi chcesz świadomie pracować, aby stopniowo redukować dyrektywność.

Legenda:

- N** – dopiero planuję to wdrożyć, poszukuję rozwiązań organizacyjnych.
- P** – próbuję, czasem wychodzi, czasem automatycznie wracam do starych nawyków dyrektywnych.
- T** – jest to stały, ugruntowany, naturalny element mojej codziennej pracy z dziećmi.

I. Organizacja przestrzeni i środowisko uczenia się („trzeci nauczyciel”)

Czy aranżacja mojej sali prowokuje bierność, czy stymuluje wolny wybór, ruch i samodzielną eksplorację dzieci?

N P T Dostępność zasobów. Wszystkie pomoce dydaktyczne, liczmany, materiały plastyczne i badawcze są w zasięgu ręki dzieci (niskie regały, otwarte pojemniki z piktogramami) – dzieci sięgają po nie samodzielnie, bez pytania dorosłego o zgodę.

N P T Elastyczność przestrzeni. Układ stolików w sali umożliwia natychmiastową pracę w małych grupach zadaniowych (wyspy), w sali wydzielona jest stała, wolna przestrzeń (dywan) do spotkań w kręgu oraz działań ruchowych.

N P T Strefy aktywności i wyciszenia. W sali funkcjonują zorganizowane strefy (czytelnicza, budowania, artystyczna, badawcza) oraz kącik wyciszenia wyposażony w elementy komfortu sensorycznego (słuchawki wyciszające, pufy, gniotki).

N P T Ekspozycja procesowa. Ściany prezentują autentyczny proces myślowy i twórczy dzieci (szkice, mapy myśli, brudnopisy, nieudane próby, notatki wypowiedzi autorów), a nie wyłącznie zunifikowane i idealne efekty końcowe.

N P T Wyjście poza budynek. Przynajmniej raz w tygodniu przeprowadzam zajęcia w terenie (ogród, las, park, okolica) trwające nieprzerwanie kilka godzin (więcej niż jedną), bez względu na warunki pogodowe (w odpowiednim ubiorze ochronnym).

II. Metody pracy i projektowanie zajęć (konstruktywizm i badanie)

Czy dzieci samodzielnie konstruują i odkrywają wiedzę, czy jedynie odtwarzają struktury podane przez nauczyciela?

N P T Łańcuch poznania. Projektuję sytuacje edukacyjne zgodnie z sekwencją poznawczą: działanie (fizyczna manipulacja konkretami) → relacja (interakcja rówieśnicza) → język (nazwanie przeżyć) → symbol, przechodząc od działania i rozmowy o nim do tworzenia symbolicznego zapisu procesu w formie aktualnie dostępnej dziecku. Kategorycznie unikam rozpoczynania czynności poznawczych od gotowych materiałów graficznych i kart pracy.

N P T Podejście badawcze. Rozpaczam działania od postawienia pytania problemowego, wyzwania konstrukcyjnego lub zjawiska przyrodniczego, pozwalając dzieciom stawiać i weryfikować własne hipotezy, nawet jeśli są błędne.

N P T Edukacja cyfrowa unplugged. Rozwijam kompetencje cyfrowe i myślenie algorytmiczne metodami bezekranowymi (np. kodowanie na dywanie, tworzenie instrukcji czynności codziennych za pomocą fizycznych piktogramów logicznych, plany podróży z mapą okolicy, graficzne przepisy kulinarne, szkice konstrukcji, maszyn).

N P T Inżynieria i majsterkowanie. Zapewniam dzieciom warunki do budowania maszyn prostych oraz bezpiecznego posługiwania się autentycznymi narzędziami stolarskimi i biurowymi (młotki, śrubokręty, piły, dziurkacze, ściski) w małych grupach.

N P T Proporcje aktywności. Świadomie ograniczam czas własnego mówienia i instruowania na rzecz czasu samodzielnego działania i zaangażowania dzieci (dążę do proporcji: 20% nauczyciel, 80% dzieci).

III. Sprawczość, autonomia i relacje (niedyrektywność)

Czy oddaję realną władzę decyzyjną i odpowiedzialność za proces w ręce dzieci?

N P T Decyzyjność i wybór. Dzieci mają realny wybór w ciągu dnia: wybierają formę ekspresji artystycznej, rekwizyty w teatrze, kolejność wykonywania zadań oraz mają prawo do niezakończenia pracy lub zabawy.

N P T Kultura błędu. Na błąd, pomyłkę poznawczą lub zniszczenie konstrukcji dziecka reaguję słowami: „Czego nas to nauczyło?”, „Jak możemy zmodyfikować strategię?”, powstrzymując się od natychmiastowego poprawiania i dawania gotowych rozwiązań.

N P T Demokratyzacja i krąg. Regularnie stosuję metodę spotkań w kręgu (minimum raz dziennie) do budowania wspólnoty grupy, dzielenia się przeżyciami, wspólnego ustalania reguł oraz rozwiązywania konfliktów rówieśniczych za pomocą mediacji.

N P T Zarządzanie potokowe (metoda Muda). Wyeliminowałem/wyeliminowałam z rozkładu dnia punkty „zbiorowego czekania” (w szatni, łazience, przy stolikach na posiłek); czynności samoobsługowe i celebrowanie posiłków mają charakter płynny i samodzielny.

IV. Ocenianie kształtujące i informacja zwrotna

Czy stosowany przeze mnie system monitorowania wspiera wewnętrzną motywację i dobrostan dziecka?

N P T Rezygnacja ze stopni. Całkowicie zrezygnowałem/zrezygnowałam z naklejek słoneczek, chmurek, smutnych minek, punktacji zachowania za aktywność lub zachowanie dzieci.

N P T Jakość feedbacku. Moja informacja zwrotna kierowana do dziecka i rodzica jest opisowa i zawiera trzy elementy: co dziecko zrobiło dobrze (docenienie wysiłku), co wymaga poprawy oraz konkretną wskazówkę, jak to skorygować.

N P T Portfolio opisowe. Prowadzę dla każdego dziecka indywidualne portfolio, w którym są gromadzone szkice, brudnopisy, próby, notatki i nagrania improwizacji, obrazujące autentyczny postęp w czasie; włączam dziecko w proces wyboru prac do teczki – jest ono głównym autorem własnej dokumentacji rozwoju.

N P T Autorefleksja wychowanka. Regularnie wdrażam dzieci do samooceny i refleksji nad własnym działaniem, zadając pytania: „Z czego jesteś najbardziej dumny/dumna?”, „Co podoba Ci się w Twojej pracy?”, „Co chcesz następnym razem zmienić?”.

Miejsce na twoją refleksję (wypełnij raz w tygodniu):

1. Mój sukces w tym tygodniu (mały krok w stronę zmiany paradygmatu i niedyrektywności):

.....

2. Trudność, którą napotkałem/napotkałam. Jak mogę zmodyfikować środowisko fizyczne lub metodę, aby ją rozwiązać?:

(np. Dzieci hałasują i niszczą budowle w strefie konstrukcyjnej → Wydzielę przestrzeń taśmą na podłodze, wprowadzę sygnał ciszy i przeorganizuję regał z klockami).

.....

3. Mój konkretny cel wdrożeniowy na przyszły tydzień (wybierz jeden punkt z listy kontrolnej powyżej):

.....

8. Podsumowanie

Sprawdź, czy pełna i rzetelna realizacja założeń nowej podstawy programowej w duchu Reformy26. Kompas Jutra nie jest stopień opanowania przez dzieci mechanicznych, wyizolowanych treści dydaktycznych czy liczba wypełnionych stron w pakietach drukowanych. Miarą sukcesu jest wspieranie wszechstronnego rozwoju dzieci, tak, by wychodząc z przedszkola i wchodząc w I etap edukacyjny (szkołę podstawową):

- **były głęboko ciekawe świata** i nie bały się zadawać pytań badawczych, formułować hipotez oraz dociekać przyczyn zaobserwowanych zjawisk przyrodniczych i społecznych;
- **miały wysokie poczucie sprawczości** i głębokie przekonanie o własnej skuteczności, wierzyły we własne możliwości twórcze, inżynieryjne i manualne, czerpiąc motywację z samego procesu działania;
- **traktowały błąd jako naturalny etap nauki** i paliwo rozwoju; potrafiły przyjąć informację zwrotną i dążyły do ukończenia podjętego zadania mimo napotykanych trudności, wykazując się wytrwałością;

- **potrafiły efektywnie współpracować** i komunikować się z szacunkiem w grupie rówieśniczej; wspólnie podejmować decyzje, negocjować role, współdzielić zasoby, a sytuacje sporne i konflikty rozwiązywać w duchu kompromisu;
- **wykazywały się empatią, asertywnością i wrażliwością**, potrafiły rozpoznać i nazwać emocje własne oraz innych ludzi, szanowały różnorodne upodobania i potrzeby rówieśników, stawiały bezpieczne granice fizyczne oraz wyrażały czynną troskę o otaczającą przyrodę;
- **traktowały aktywność fizyczną, ruch i dbanie o zdrowie** jako naturalny element dnia; miały ukształtowane nawyki prozdrowotne i higieny cyfrowej (świadome zachowanie równowagi offline – online) oraz wykazywały pełną samodzielność w czynnościach samoobsługowych.

Wdrażanie nowej podstawy programowej to długofalowy proces, wymagający od nauczyciela odwagi do zmiany roli – z dyrektywnego instruktora na przewodnika, doradcę, uważnego obserwatora i organizatora doświadczeń edukacyjnych. Wspierajmy nauczycieli w odwadze do:

- oddania głosu, decyzyjności i odpowiedzialności dzieciom,
- wyjścia poza budynek przedszkola i ławki szkolne,
- całkowitej rezygnacji z gotowych, jednolitych szablonów i kart pracy na rzecz eksperymentu,
- budowania relacji opartej na szacunku, zaufaniu, podmiotowości i sprawczości.

Autor poradnika:

Agnieszka Kuźba – nauczycielka, doradca w zakresie edukacji naturalnej, prelegentka, autorka esejów i materiałów metodycznych inspirujących do wzbogacania warsztatu nauczyciela na podstawie metod M. Montessori, R. Steinera, L. Malaguzzi i najnowszych zdobyczy neurodydaktyki.

Prowadzi warsztaty z zakresu rozwijania inteligencji wielorakich – m.in. treningu uważności, ruchu w naturze i wykorzystania materiałów naturalnych w pracy dydaktycznej i wychowawczej we wczesnej edukacji.

Reforma26. Kompas Jutra
Podstawa programowa
Wychowanie przedszkolne

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA EDUKACJI¹⁾

z dnia 11 marca 2026 r.

w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym

Na podstawie art. 47 ust. 1 pkt 1 lit. a i b ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (Dz. U. z 2025 r. poz. 1043, 1160 i 1837 oraz z 2026 r. poz. 187 i 203) zarządza się, co następuje:

§ 1. Określa się podstawę programową:

- 1) wychowania przedszkolnego dla przedszkoli, oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych oraz innych form wychowania przedszkolnego, stanowiącą załącznik nr 1 do rozporządzenia;
- 2) kształcenia ogólnego dla:
 - a) szkoły podstawowej, stanowiącą załącznik nr 2 do rozporządzenia,
 - b) szkoły podstawowej – dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, stanowiącą załącznik nr 3 do rozporządzenia.

§ 2. Podstawę programową wychowania przedszkolnego dla przedszkoli, oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych oraz innych form wychowania przedszkolnego, określoną w załączniku nr 1 do rozporządzenia, stosuje się, począwszy od roku szkolnego 2026/2027.

§ 3. Podstawę programową wychowania przedszkolnego dla przedszkoli, oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych oraz innych form wychowania przedszkolnego, określoną w załączniku nr 1 do rozporządzenia, stosuje się także do prowadzenia wychowania przedszkolnego w ośrodkach umożliwiających dzieciom z niepełnosprawnościami sprzężonymi, z których jedną z niepełnosprawności jest niepełnosprawność intelektualna, realizację obowiązku rocznego przygotowania przedszkolnego.

§ 4. 1. Podstawę programową kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, określoną w załączniku nr 2 do rozporządzenia, stosuje się, począwszy od:

- 1) roku szkolnego 2026/2027 w klasach I i IV szkoły podstawowej, a w latach następnych również w kolejnych klasach szkoły podstawowej;

¹⁾ Minister Edukacji kieruje działem administracji rządowej – oświata i wychowanie, na podstawie § 1 ust. 2 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 18 grudnia 2023 r. w sprawie szczegółowego zakresu działania Ministra Edukacji (Dz. U. poz. 2717).

- 2) roku szkolnego 2027/2028 w klasie VIII szkoły podstawowej w zakresie przedmiotu edukacja dla bezpieczeństwa;
- 3) roku szkolnego 2029/2030 w semestrze I klasy VII szkoły podstawowej dla dorosłych, w którym kształcenie rozpoczyna się z dniem 1 września 2029 r. lub z dniem 1 lutego 2030 r., a w latach następnych także w kolejnej klasie i semestrach szkoły podstawowej dla dorosłych.

2. Dotychczasową podstawę programową kształcenia ogólnego dla szkół podstawowych, określoną w załączniku nr 2 do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej (Dz. U. poz. 356, z późn. zm.²⁾), stosuje się w roku szkolnym:

- 1) 2026/2027 w klasach II, III i V–VIII szkoły podstawowej,
- 2) 2027/2028 w klasach III i VI–VIII szkoły podstawowej,
- 3) 2028/2029 w klasach VII i VIII szkoły podstawowej,
- 4) 2029/2030 w:
 - a) semestrze II klasy VII szkoły podstawowej dla dorosłych, w którym kształcenie rozpoczyna się z dniem 1 lutego 2029 r.,
 - b) klasie VIII szkoły podstawowej, w tym szkoły podstawowej dla dorosłych,
- 5) 2030/2031 w semestrze II klasy VIII szkoły podstawowej dla dorosłych, w którym kształcenie rozpoczyna się z dniem 1 lutego 2030 r.

– z tym że w latach szkolnych 2027/2028–2029/2030 w klasie VIII szkoły podstawowej realizuje się podstawę programową kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej w zakresie przedmiotu edukacja dla bezpieczeństwa, o której mowa w ust. 1 pkt 2.

§ 5. Podstawę programową kształcenia ogólnego dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym w szkole podstawowej, określoną w załączniku nr 3 do rozporządzenia, stosuje się, począwszy od roku szkolnego 2026/2027.

²⁾ Zmiany wymienionego rozporządzenia zostały ogłoszone w Dz. U. z 2018 r. poz. 1679, z 2021 r. poz. 1533, z 2022 r. poz. 609 i 1717, z 2023 r. poz. 312 i 1759, z 2024 r. poz. 996 oraz z 2025 r. poz. 378 i 1052.

§ 6. Traci moc rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej (Dz. U. poz. 356, z późn. zm.³⁾) w zakresie dotyczącym podstawy programowej wychowania przedszkolnego dla przedszkoli, oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych oraz innych form wychowania przedszkolnego, podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej i podstawy programowej kształcenia ogólnego dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym w szkołach podstawowych.

§ 7. Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem 1 września 2026.

Minister Edukacji: B. Nowacka

Załącznik nr 1

PODSTAWA PROGRAMOWA WYCHOWANIA PRZEDSZKOLNEGO DLA PRZEDSZKOLI, ODDZIAŁÓW PRZEDSZKOLNYCH W SZKOŁACH PODSTAWOWYCH ORAZ INNYCH FORM WYCHOWANIA PRZEDSZKOLNEGO

Cele wychowania przedszkolnego

Przedszkola, oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych oraz inne formy wychowania przedszkolnego, zwane dalej „przedszkolem”, wspierają wszechstronny rozwój dzieci w sferze poznawczej, społecznej, emocjonalnej, etycznej i fizycznej oraz wspomagają je w pełnej realizacji potencjału – zarówno jako jednostki, jak i członków społecznej i demokratycznej wspólnoty. Wychowanie przedszkolne sprzyja kształtowaniu postawy dbałości o dobro wspólne, pielęgnowania tradycji i kultury narodowej z poszanowaniem innych kultur oraz rozwija postawy patriotyczne.

³⁾ Zmiany wymienione w odnośniku 2.

Celem wychowania przedszkolnego jest zapewnienie każdemu dziecku warunków do:

- 1) rozwijania ciekawości, zainteresowań i uzdolnień, budowania wiedzy potrzebnej do rozumienia i poznawania współczesnego świata;
- 2) rozwijania kompetencji językowych, matematycznych i cyfrowych, umożliwiających funkcjonowanie w różnych sytuacjach życia codziennego;
- 3) rozwijania kompetencji ruchowych i postawy troski o własne zdrowie i bezpieczeństwo;
- 4) rozwijania kompetencji poznawczych, społecznych i osobistych oraz wzmacniania swojej samodzielności i wytrwałości;
- 5) budowania sprawczości oraz podejmowania inicjatyw z korzyścią dla siebie i wspólnego dobra;
- 6) poznawania świata różnorodnych wartości, rozwijania empatii i przygotowania się do dokonywania odpowiedzialnych wyborów etycznych.

Działalność wychowawcza prowadzona w przedszkolu jest oparta na takich wartościach jak: wolność, odpowiedzialność, wspólnota, szacunek, godność, prawda, dobro, piękno, sprawiedliwość i solidarność. Ważnym elementem tej działalności jest również kształtowanie postaw patriotycznych oraz troski o dobro ojczyzny.

W toku wychowania przedszkolnego dziecko buduje i rozwija kompetencje fundamentalne, wiedzę, kompetencje przekrojowe oraz sprawczość. Stwarzanie dzieciom warunków do rozwoju kompetencji fundamentalnych, wiedzy, kompetencji przekrojowych i sprawczości jest wspólnym zadaniem wszystkich nauczycieli.

I. Kompetencje fundamentalne

Kompetencje fundamentalne stanowią podstawę procesu edukacji. Ich zdobywanie i doskonalenie stanowi warunek konieczny funkcjonowania w różnych sytuacjach życiowych oraz dalszego uczenia się.

Do kompetencji fundamentalnych należą:

- 1) kompetencje językowe, tj. zdolność skutecznego komunikowania i porozumiewania się; kompetencje te obejmują umiejętność rozumienia wypowiedzi ustnej i czytanego tekstu literackiego i nieliterackiego, analizowania i przetwarzania informacji, formułowania własnej wypowiedzi w sposób zrozumiały dla odbiorcy i dostosowany do sytuacji;

- 2) kompetencje matematyczne, tj. zdolność do rozumowania matematycznego oraz wykorzystywania pojęć i narzędzi matematyki w praktyce; kompetencje te obejmują rozumienie pojęć matematycznych, dokonywanie obliczeń i szacunków;
- 3) kompetencje cyfrowe, tj. zdolność bezpiecznego i krytycznego korzystania z technologii cyfrowych w celu uczenia się, poszukiwania informacji i komunikowania się;
- 4) kompetencje ruchowe, tj. zdolność świadomego wykorzystywania i rozwijania własnego potencjału ruchowego jako podstawy aktywnego i zdrowego stylu życia; kompetencje te obejmują umiejętność planowania i podejmowania aktywności fizycznej oraz kształtowania zdrowych nawyków w codziennym funkcjonowaniu.

II. Kompetencje przekrojowe

Kompetencje przekrojowe to zdolności do działania w różnych sytuacjach w przedszkolu i poza nim, z wykorzystaniem wiedzy, umiejętności i postaw rozwijanych w przedszkolu. Dzieci w naturalny sposób rozwijają swoje kompetencje przekrojowe w trakcie zabawy oraz w sytuacjach edukacyjnych tworzonych przez nauczyciela.

Do kompetencji przekrojowych należą:

- 1) kompetencje poznawcze, w tym:
 - a) rozwiązywanie problemów, tj. zdolność poszukiwania i realizacji pomysłów, które umożliwią osiągnięcie zamierzonego celu; kompetencja ta obejmuje analizę problemu, identyfikowanie rozwiązań i ich ocenę oraz zastosowanie wybranego rozwiązania,
 - b) krytyczne myślenie, tj. zdolność oceny informacji w celu wyciągania racjonalnych wniosków, odróżniania prawdy od fałszu i unikania błędów poznawczych; kompetencja ta obejmuje gromadzenie, analizę i syntezę informacji, wnioskowanie i wykorzystywanie informacji oraz rozpoznawanie manipulacji,
 - c) kreatywne myślenie, tj. zdolność tworzenia nieszablonowych i wartościowych pomysłów; kompetencja ta obejmuje rozwijanie własnej ciekawości, kreowanie nowych rozwiązań i ich udoskonalanie oraz wytrwałość twórczą;
- 2) kompetencje społeczne, w tym:
 - a) współpraca, tj. zdolność do działania w grupie, która opiera się na wzajemnym szacunku, podziale ról i wspólnym osiągnięciu celów; kompetencja

ta obejmuje budowanie relacji, efektywną komunikację, przyjmowanie roli dostosowanej do sytuacji, wspólne podejmowanie decyzji i harmonizowanie współpracy,

b) dbanie o innych, tj. zdolność do empatycznego dostrzegania, nazywania i wspierania realizacji potrzeb innych osób i zbiorowości; kompetencja ta obejmuje rozpoznawanie i nazywanie potrzeb innych osób, reagowanie na nie w sposób otwarty i życzliwy, budowanie relacji i dbanie o nie, podejmowanie działań na rzecz dobra wspólnego i dbanie o otoczenie;

3) kompetencje osobiste, w tym:

a) kierowanie sobą, tj. zdolność mówienia o sobie, podejmowania działań mających na celu samodoskonalenie, realizację aspiracji, systematyczne poszerzanie wiedzy i umiejętności; kompetencja ta obejmuje rozwój i uczenie się, rozwijanie samodzielności i wytrwałości, podejmowanie autorefleksji i wyciąganie wniosków oraz wzmacnianie własnej motywacji,

b) dbanie o siebie, tj. zdolność rozpoznawania i zaspokajania własnych potrzeb fizycznych, emocjonalnych i psychicznych, z poszanowaniem woli i perspektyw innych; kompetencja ta obejmuje troskę o zdrowie i dobre samopoczucie, rozpoznawanie, nazywanie i wyrażanie emocji, radzenie sobie ze stresem i wyznaczanie bezpiecznych granic w relacjach z innymi.

III. Sprawczość

Sprawczość to podejmowanie autonomicznych działań mających pozytywny wpływ na osobę, która je podejmuje, i inne osoby (otoczenie) oraz branie za te działania odpowiedzialności.

Sprawczość obejmuje aktywność dziecka w codziennych czynnościach, zabawie i procesie uczenia się.

Ze sprawczością silnie powiązane jest:

- 1) poczucie przynależności do wspólnoty, czyli przekonanie jednostki, że jest częścią grupy, która ją akceptuje, potrzebuje jej i docenia ją oraz do której ta osoba może wnieść twórczy wkład;
- 2) nastawienie na rozwój, czyli przekonanie, że zdolności podlegają zmianom i mogą się rozwijać dzięki zaangażowaniu, wysiłkowi i wytrwałości;

- 3) przekonanie o własnej skuteczności, czyli przekonanie o swojej zdolności do wykonywania określonych zadań i osiągnięcia celów, także w niekorzystnych okolicznościach;
- 4) samoregulacja, czyli zdolność przekładania myśli na działania zmierzające do realizacji określonych celów i świadomego kierowania swoją aktywnością.

Dzieci w przedszkolu rozwijają swoją sprawczość m.in. przez:

- 1) podejmowanie inicjatywy i decyzji w sprawach związanych z własną aktywnością, głównie zabawową;
- 2) udział w podejmowaniu decyzji dotyczących grupy przedszkolnej;
- 3) wykorzystywanie wiedzy i umiejętności do rozwiązywania problemów życia codziennego w przedszkolu i poza nim;
- 4) samodzielne lub zespołowe prowadzenie obserwacji, badań i eksperymentów;
- 5) prezentowanie własnej wiedzy i umiejętności oraz efektów swojej pracy;
- 6) dzielenie się wiedzą i umiejętnościami, w tym wzajemne inspirowanie i uczenie się;
- 7) zaangażowanie w realizację indywidualnych lub grupowych projektów edukacyjnych;
- 8) refleksję o własnych działaniach oraz przyjmowanie i udzielanie informacji zwrotnej;
- 9) samodzielne pogłębianie wiedzy i umiejętności oraz rozwijanie zainteresowań;
- 10) zaangażowanie w inicjatywy na rzecz dobra wspólnego i pomoc dla innych.

IV. Zadania przedszkola

1. Wspieranie wielokierunkowej aktywności dziecka przez organizację warunków sprzyjających nabywaniu doświadczeń w każdym obszarze jego rozwoju.
2. Tworzenie warunków umożliwiających każdemu dziecku swobodny rozwój, zabawę i odpoczynek w poczuciu bezpieczeństwa.
3. Wspieranie aktywności dziecka podnoszących poziom jego integracji sensorycznej i umiejętności korzystania z rozwijających się procesów poznawczych.
4. Zapewnienie warunków do budowania wspólnoty, w której każde dziecko czuje się akceptowane, rozumiane i potrzebne, a różnorodność traktowana jest jako wartość społeczna i edukacyjna.
5. Wspieranie samodzielnej dziecięcej eksploracji świata, dobór treści adekwatnych do indywidualnych potrzeb i zainteresowań każdego dziecka, jego możliwości percepcyjnych, wyobrażeń i rozumowania.

6. Wzmacnianie poczucia wartości, indywidualności, oryginalności dziecka oraz potrzeby budowania relacji i działania z innymi oraz dla innych.
7. Tworzenie sytuacji sprzyjających rozwojowi nawyków i zachowań dziecka prowadzących do samodzielności, dbania o zdrowie, sprawność ruchową i bezpieczeństwo.
8. Przygotowanie dziecka do rozpoznawania, nazywania i rozumienia emocji i uczuć własnych i innych ludzi.
9. Tworzenie sytuacji edukacyjnych budujących wrażliwość dziecka, w tym wrażliwość estetyczną, w odniesieniu do wielu sfer aktywności człowieka: mowy, zachowania, ruchu, muzyki, tańca, śpiewu, teatru, plastyki.
10. Tworzenie warunków pozwalających na bezpieczną, samodzielną eksplorację otaczającej dziecko przyrody, stymulujących rozwój wrażliwości i umożliwiających poznawanie wartości i norm odnoszących się do środowiska przyrodniczego, adekwatnych do etapu rozwoju dziecka.
11. Tworzenie warunków umożliwiających bezpieczne, samodzielne eksplorowanie elementów techniki w otoczeniu, a także zapewnienie materiałów konstrukcyjnych i narzędzi do swobodnego oraz planowanego konstruowania i majsterkowania, a także prezentowania wytworów swojej pracy.
12. Współdziałanie z rodzicami, różnymi środowiskami, organizacjami i instytucjami, uznanymi przez rodziców za źródło istotnych wartości, na rzecz tworzenia warunków umożliwiających wszechstronny rozwój dziecka.
13. Kreowanie sytuacji prowadzących do poznania przez dziecko wartości i norm społecznych, których źródłem są rodzina, grupa w przedszkolu, inne dorosłe osoby, w tym osoby starsze, oraz rozwijanie umiejętności podejmowania decyzji opartych na wartościach.
14. Systematyczne wspieranie rozwoju procesów uczenia się dziecka, prowadzące do osiągnięcia przez nie gotowości do podjęcia nauki w szkole.
15. Organizowanie zajęć umożliwiających dziecku poznawanie kultury i języka mniejszości narodowej lub etnicznej, lub języka regionalnego – kaszubskiego, zgodnie z potrzebami.
16. Tworzenie sytuacji edukacyjnych sprzyjających budowaniu zainteresowania dziecka językiem obcym nowożytnym, chęci poznawania innych kultur.

Przygotowanie dzieci do posługiwania się językiem obcym nowożytnym nie dotyczy:

- 1) dzieci posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego wydane ze względu na niepełnosprawność intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym oraz dzieci posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego wydane ze względu na niepełnosprawności sprzężone, jeżeli jedną z niepełnosprawności jest niepełnosprawność intelektualna w stopniu umiarkowanym lub znacznym;
- 2) dzieci posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego wydane ze względu na inne niż wymienione w pkt 1 rodzaje niepełnosprawności, o których mowa w przepisach wydanych na podstawie art. 127 ust. 19 pkt 2 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (Dz. U. z 2025 r. poz. 1043, 1160 i 1837 oraz z 2026 r. poz. 187 i 203), oraz jeżeli z indywidualnego programu edukacyjno-terapeutycznego wynika brak możliwości realizacji przygotowania do posługiwania się językiem obcym nowożytnym ze względu na indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne oraz możliwości psychofizyczne dziecka.

Osiągnięcia dziecka na koniec wychowania przedszkolnego

1. Obszar społeczny: budowanie relacji, działanie z innymi i dla innych. Dziecko:
 - 1) udziela informacji o sobie i swoich rodzicach, w tym podaje swoje imię i nazwisko, adres zamieszkania, wie, komu może takich informacji udzielać;
 - 2) bierze udział w aktywnościach zaproponowanych przez innych, zgłasza własne pomysły, jest otwarte na współdziałanie;
 - 3) uzgadnia zasady dzielenia się zabawkami lub materiałami w trakcie podejmowanych aktywności;
 - 4) bierze udział w podejmowaniu decyzji w grupie, akceptuje wspólnie podjęte decyzje, nawet jeżeli nie są zgodne z jego oczekiwaniami;
 - 5) stosuje zwroty grzecznościowe;
 - 6) przestrzega zasad zachowania się w grupie i miejscach publicznych, w tym zasad prawidłowego zachowania się na drodze i w środkach komunikacji;
 - 7) mówi o emocjach, które ludzie mogą przeżywać w różnych sytuacjach życia codziennego;
 - 8) szanuje wszystkie dzieci, ich różne upodobania i potrzeby, podaje przykłady wypowiedzi i zachowań, które mogłyby być dla kogoś krzywdzące;

- 9) szuka rozwiązań w sytuacjach spornych, rozwiązuje proste konflikty z pomocą dorosłych lub innych dzieci;
 - 10) pomaga innym w wykonaniu zadania, gdy jest to potrzebne, udziela wskazówek;
 - 11) wspiera inne dzieci w pokonywaniu smutku, bezradności i poszukiwaniu rozwiązań problemu;
 - 12) dostrzega różnorodność i znaczenie funkcji pełnionych przez ludzi w społeczeństwie, przyjmuje je w zabawie (np. w sklep);
 - 13) charakteryzuje pracę osób wykonujących różne zawody i zdaje sobie sprawę, że dzięki pracy osiąga się dochód;
 - 14) wyjaśnia, do czego służą pieniądze, ma świadomość, że ludzie dysponują ograniczoną ilością pieniędzy oraz że po wydaniu pieniędzy na zakup towaru lub usługi nie można ich już wydać na coś innego;
 - 15) wyjaśnia, na czym polega oszczędzanie oraz dlaczego warto oszczędzać;
 - 16) odczuwa i wyjaśnia swoją przynależność do grup społecznych, w których na co dzień funkcjonuje: rodziny, grupy przedszkolnej, społeczności lokalnej i narodowej;
 - 17) wymienia nazwę swojego kraju i jego stolicy, rozpoznaje symbole narodowe (godło, flagę, hymn), orientuje się, że Polska jest jednym z krajów Unii Europejskiej;
 - 18) wskazuje funkcje różnych instytucji społecznych (np. rodziny, przedszkola);
 - 19) poznaje i pielęgnuje tradycje lokalne, regionalne i narodowe;
 - 20) charakteryzuje wybrane elementy dziedzictwa kulturowego swojego regionu.
2. Obszar osobisty: poznanie siebie, kierowanie sobą, wybieranie dobra. Dziecko:
- 1) podejmuje różne aktywności, aby realizować swoje pomysły, tworzyć i odkrywać, co sprawia mu radość;
 - 2) odkrywa swoje zainteresowania i nazywa swoje mocne strony;
 - 3) układa i uzasadnia swój plan działania prowadzący do zakładanego rezultatu;
 - 4) przewiduje i nazywa konsekwencje swoich decyzji i działań;
 - 5) organizuje i porządkuje miejsce swojej aktywności;
 - 6) dąży do ukończenia zadania mimo trudności, wykazując wytrwałość, zaangażowanie i otwartość na informację zwrotną i wskazówki innych;

- 7) wyraża satysfakcję z zadania wykonanego samodzielnie lub w grupie, docenia swój wysiłek;
 - 8) wykazuje postawę akceptacji tego, że popełnianie błędów jest czymś naturalnym w procesie uczenia się i stanowi okazję do zdobywania nowych umiejętności;
 - 9) rozpoznaje i nazywa swoje emocje związane z różnymi sytuacjami, aktualnymi i z przeszłości;
 - 10) odróżnia potrzeby od pragnień (zachcianek), nazywa swoje potrzeby i proponuje sposób ich zaspokojenia, wyraża sprzeciw w sytuacjach niepewności, zagrożenia, braku komfortu;
 - 11) ma przekonanie, że nauczyciel lub inne dzieci mogą stanowić wsparcie w trudnych sytuacjach, w razie potrzeby prosi o pomoc;
 - 12) stosuje znane mu sposoby radzenia sobie ze stresem.
3. Obszar językowy: komunikowanie się ze światem. Dziecko:
- 1) uczestniczy w rozmowie, aktywnie słuchając innych osób i wypowiadając się w sposób zrozumiały, przedstawia i próbuje uzasadnić swoją opinię;
 - 2) w wypowiedziach posługuje się zdaniami, zwraca uwagę na poprawność gramatyczną i artykulacyjną lub, w razie potrzeby, używa komunikacji wspomagającej i alternatywnej;
 - 3) słucha wypowiedzi innych osób oraz tekstów czytanych, takich jak opowiadania, wiersze, baśnie, legendy, mówi o swoich ulubionych książkach;
 - 4) rozpoznaje możliwe źródła informacji, korzysta z zachęt do samodzielnego poszukiwania odpowiedzi na nurtujące je pytania;
 - 5) obdarza uwagę dzieci i dorosłych, aby rozumieć to, co mówią i czego oczekują, dopytuje, gdy nie jest czegoś pewne;
 - 6) analizuje zdobyte informacje i dostrzega te, które są dla niego niewiarygodne lub się wykluczają;
 - 7) ocenia zgodność uzyskiwanych informacji z własnymi obserwacjami i doświadczeniami;
 - 8) odtwarza i przekształca treść bajek i opowieści, tworzy własne historie;
 - 9) dzieli się swoimi wyobrażeniami, skojarzeniami i pomysłami typu „co by było, gdyby”;
 - 10) eksperymentuje z językiem, tworzy rymowanki i nowe słowa;
 - 11) zapamiętuje i recytuje wierszyki oraz inne krótkie teksty;

- 12) opowiada treść obrazków i historyjek obrazkowych, mówi o swoich przeżyciach, obserwacjach, ważnych zdarzeniach;
 - 13) odczytuje znaczenie podstawowych symboli i znaków, tworzy własne symbole, aby wyrazić za ich pomocą określoną informację;
 - 14) dokonuje analizy i syntezy głoskowej wybranych wyrazów, wypowiada prawidłowo głoski;
 - 15) kreśli linie i kształty zawierające elementy graficzne obecne w literach: łuki, pętelki, fale, owale, zygzaki;
 - 16) podejmuje próby pisania liter, wyrazów i krótkich komunikatów w wybrany przez siebie sposób;
 - 17) podejmuje próby samodzielnego czytania wyrazów i krótkich tekstów, w tym uzupełnionych obrazkiem;
 - 18) nazywa wybrane obiekty z najbliższego otoczenia w języku obcym nowożytnym;
 - 19) reaguje na proste polecenia w języku obcym nowożytnym;
 - 20) uczestniczy w prostej sytuacji komunikacyjnej w języku obcym nowożytnym;
 - 21) powtarza wierszyki i śpiewa piosenki w języku obcym nowożytnym.
4. Obszar matematyczny: odkrywanie matematyki wokół siebie. Dziecko:
- 1) opisuje sytuacje problemowe bliskie swojemu doświadczeniu, rozpoznaje ich przyczyny;
 - 2) poszukuje najlepszych rozwiązań problemu, w razie potrzeby radzi się innych, porównuje wyniki różnych działań, identyfikuje rozwiązania, które sprawdzają się najlepiej;
 - 3) stosuje wybrane rozwiązanie i ocenia jego skuteczność;
 - 4) charakteryzuje obiekty wokół siebie, porównuje je ze sobą pod względem wielkości i liczby;
 - 5) klasyfikuje obiekty według co najmniej dwóch cech jednocześnie;
 - 6) liczy w możliwym dla siebie zakresie;
 - 7) wyznacza wynik dodawania i odejmowania, pomagając sobie liczeniem na palcach lub na innych zbiorach zastępczych;
 - 8) waży i mierzy różne przedmioty, ustala wartość pomiaru, stosując własne i powszechnie przyjęte narzędzia i jednostki miar;
 - 9) odczytuje zapis cyfrowy liczb, które obserwuje w najbliższym otoczeniu (np. w kalendarzu, na budynkach, na znakach drogowych, ceny w sklepach);

- 10) przedstawia wartości liczbowe na różne sposoby graficzne;
 - 11) określa kierunki i relacje przestrzenne między obiektami;
 - 12) posługuje się pojęciami dotyczącymi następstwa czasu (np. wczoraj, dzisiaj, jutro, rano, wieczorem), posługuje się nazwami pór roku, dni tygodnia i miesięcy;
 - 13) rozpoznaje figury geometryczne płaskie: koło, trójkąt, kwadrat, prostokąt i niektóre bryły;
 - 14) analizuje i tworzy szeregi oraz powtarzalne wzory, odnajduje symetrię w budowie obiektów przyrodniczych;
 - 15) rozpoznaje monety i banknoty, wykonuje proste obliczenia.
5. Obszar przyrodniczy: odkrywanie przyrody i dbanie o nią. Dziecko:
- 1) rozpoznaje i nazywa rośliny oraz zwierzęta, a także elementy przyrody nieożywionej z najbliższego otoczenia;
 - 2) analizuje i bada elementy najbliższego otoczenia, wyciąga wnioski z obserwacji, opisuje zmiany zachodzące w otoczeniu i wymienia niektóre zależności występujące w przyrodzie (np. wzrost roślin, cykle dnia i nocy, pory roku) oraz zjawiska pogodowe;
 - 3) zadaje pytania o interesujące je zagadnienia, pyta o przyczyny i cele zaobserwowanych zjawisk i podejmowanych działań, formułuje przypuszczalne wyjaśnienia, sprawdza ich trafność;
 - 4) dokumentuje zaobserwowane obiekty, zjawiska oraz procesy zachodzące w przyrodzie;
 - 5) wyraża troskę o rośliny i zwierzęta, objaśnia zasady odpowiedzialnej opieki nad zwierzętami domowymi;
 - 6) wskazuje na planie, mapie lub globusie znane mu miejsca;
 - 7) opisuje Ziemię jako kulę, która razem z innymi planetami krąży wokół Słońca;
 - 8) korzysta z narzędzi ogrodniczych przy pielęgnacji roślin ozdobnych i użytkowych;
 - 9) opisuje zależności między wybranymi roślinami i zwierzętami;
 - 10) rozpoznaje zwierzęta i rośliny z różnych ekosystemów oraz stref klimatycznych;
 - 11) segreguje odpady, mając świadomość pozytywnych skutków dla przyrody i gospodarki;
 - 12) stosuje zasady rozważnego korzystania z zasobów naturalnych.

6. Obszar techniczny: poznawanie techniki przez działanie. Dziecko:
 - 1) ustala właściwości różnych materiałów;
 - 2) wymienia etapy budowania obiektów powstających w najbliższym otoczeniu, rozróżnia materiały, z których powstają budynki;
 - 3) tworzy budowle płaskie i przestrzenne z wykorzystaniem różnorodnych materiałów konstrukcyjnych, w tym naturalnych i z odzysku, narzędzi i spoiw; analizuje efekty własnych działań, szuka możliwych ulepszeń;
 - 4) buduje maszyny proste – kołowrót, równię pochyłą – i wyjaśnia ich zastosowanie w urządzeniach codziennego użytku;
 - 5) buduje obwody elektryczne z użyciem żarówki, brzęczyka i silnika;
 - 6) wskazuje przykłady urządzeń zasilanych energią z różnych źródeł;
 - 7) przestrzega zasad bezpiecznego korzystania z urządzeń elektrycznych i narzędzi;
 - 8) podaje przykłady maszyn i urządzeń, które ułatwiają ludziom życie;
 - 9) opisuje różne środki transportu i infrastrukturę znajdujące się w najbliższej okolicy oraz bezpieczne sposoby korzystania z nich.
7. Obszar cyfrowy: przygotowanie do bezpiecznego funkcjonowania w społeczeństwie cyfrowym. Dziecko:
 - 1) korzysta z instrukcji do wykonania zadania, tworzy własne instrukcje;
 - 2) rozpoznaje urządzenia cyfrowe i określa do czego służą;
 - 3) wskazuje podstawowe zasady higieny cyfrowej;
 - 4) wskazuje zagrożenia związane z korzystaniem z Internetu, w tym wynikające z udostępniania informacji o sobie i swoich bliskich;
 - 5) określa wpływ mediów na życie codzienne, rozpoznaje reklamy i ma świadomość, czemu one służą.
8. Obszar artystyczny: odbieranie i tworzenie sztuki. Dziecko:
 - 1) poszukuje nowych form ekspresji, tworzyw i technik wyrazu artystycznego do przedstawienia świata i swoich przeżyć, wyraża własne pomysły;
 - 2) łączy poznane elementy – przedmioty, obrazy, kształty, słowa, dźwięki, wzorce, symbole – w nowe układy, w nieoczywisty sposób;
 - 3) wyraża swoje opinie o dziełach sztuki;
 - 4) słucha muzyki, śpiewa, tańczy, tworzy melodie i improwizacje ruchowe, muzykuje – indywidualnie i w grupie;

- 5) rozpoznaje wybrane instrumenty muzyczne, tworzy własne instrumenty muzyczne z różnych materiałów i gra na nich;
 - 6) wciela się w różne role podczas spontanicznych i organizowanych działań teatralnych;
 - 7) zauważa różnice w dynamice, tempie, barwie i wysokości dźwięków, określa nastrój muzyki;
 - 8) wyjaśnia pojęcia określające różne sposoby wyrazu artystycznego – w muzyce, sztukach wizualnych i teatrze.
9. Obszar ruchowy: rozwijanie się w ruchu, dbanie o zdrowie i bezpieczeństwo. Dziecko:
- 1) podejmuje spontaniczne i zorganizowane aktywności ruchowe (indywidualnie i w grupie) w trosce o zdrowy rozwój;
 - 2) uczestniczy w grach terenowych i zabawach ruchowych, ucząc się zasad współzawodnictwa;
 - 3) orientuje się w schemacie własnego ciała i wykorzystuje zmysły w zadaniach ruchowych;
 - 4) podczas ruchu rozwija podstawowe umiejętności ruchowe, wykorzystując koordynację, równowagę, siłę, zręczność, zwinność, szybkość, skoczność, wytrzymałość;
 - 5) posługuje się przedmiotami o zróżnicowanej wielkości i zróżnicowanym ciężarze, stopniowo wymagającymi większej precyzji ruchów;
 - 6) prawidłowo trzyma i kontroluje siłę nacisku dłoni na narzędzie pisarskie;
 - 7) samodzielnie wykonuje czynności samoobsługowe;
 - 8) wyjaśnia, na czym polega zdrowy styl życia, stara się przestrzegać reguł z nim związanych (np. dba o prawidłową postawę ciała);
 - 9) rozpoznaje sytuacje, w których zagrożone są jego bezpieczeństwo lub autonomia;
 - 10) zgłasza potrzebę odpoczynku, objawy złego samopoczucia, odczuwane dolegliwości, poszukuje dla siebie bezpiecznych i przyjaznych przestrzeni;
 - 11) w czasie aktywności ruchowych przestrzega zasad bezpieczeństwa na terenie przedszkola i poza nim.

W ramach wychowania przedszkolnego dzieci zdobywają doświadczenia edukacyjne, które wspierają ich rozwój osobisty, psychiczny, społeczny i fizyczny oraz

budują poczucie sprawczości. Doświadczenia edukacyjne mają charakter praktyczny, wzmacniają kompetencje fundamentalne i przekrojowe oraz rozwijają umiejętności komunikacyjne i współpracę. Dziecko co najmniej raz w roku szkolnym:

- 1) jest odbiorcą sztuki, słucha koncertu, ogląda przedstawienie teatralne, odwiedza muzeum lub teatr;
- 2) prowadzi i ilustruje obserwacje przyrody;
- 3) pracując w grupie, wysiewa i uprawia warzywa, zioła lub kwiaty;
- 4) pracując w grupie, przygotowuje wspólne wyjście i bierze w nim udział;
- 5) pracując w grupie, odgrywa uzgodnioną z innymi dziećmi rolę w przygotowaniu i realizacji występu lub spotkania społeczności lokalnej (np. z okazji dnia babci i dziadka, na obchodach święta narodowego, na pikniku rodzinnym);
- 6) uczestniczy w wydarzeniu promującym zdrowy styl życia (np. w przedszkolnych zawodach sportowych);
- 7) pracując w grupie, prezentuje innym swoją wiedzę lub efekty wspólnych działań (np. w formie plakatu, wystawy lub kroniki).

Dziecko przynajmniej raz w trakcie edukacji przedszkolnej:

- 1) przez minimum 10 kolejnych dni tworzy z wykorzystaniem różnych materiałów, w tym z odzysku, własne zabawki zamiast zabawek tradycyjnych;
- 2) pracując w grupie, przygotowuje makietę wybranej przestrzeni (np. najbliższej okolicy, miasta przyszłości);
- 3) pracując w grupie, planuje i podejmuje działanie na rzecz innych (np. młodszych dzieci, osób starszych);
- 4) planuje i robi w grupie zakupy w sklepie.

Warunki i sposób realizacji

Realizacja celów wychowania przedszkolnego wymaga uwzględnienia w procesie kształcenia i wychowania poniższych warunków i priorytetów.

1. Wszechstronny rozwój – doświadczenie przedszkolne powinno wspierać rozwój każdego dziecka w sferze poznawczej, społecznej, emocjonalnej, etycznej i fizycznej.
2. Aktywność poznawcza – dzieci są podmiotami procesu uczenia się, a ich udział w jego planowaniu i zaangażowanie, w tym uczenie się w działaniu z innymi, są kluczowymi czynnikami sprzyjającymi uczeniu się.

3. Wychowanie – jest obok kształcenia równoprawnym elementem funkcjonowania przedszkola i zadaniem wszystkich nauczycieli, szczególnie w zakresie wprowadzania w świat wartości, rozwijania kompetencji społecznych i osobistych oraz sprawczości.
4. Dobrostan dzieci – przedszkole dąży do zapewnienia dobrostanu wszystkich dzieci i traktuje go jako warunek skutecznego uczenia się i harmonijnego rozwoju.
5. Przestrzeń edukacyjna – nauczyciele w przemyślany sposób kształtują przestrzeń sali i przedszkola, tak aby sprzyjała uczeniu się oraz dobrostanowi dzieci, a także wykorzystują otoczenie przedszkola jako miejsce działań edukacyjnych.
6. Edukacja włączająca – przedszkole uwzględnia zróżnicowane potrzeby rozwojowe dzieci, zapewnia indywidualizację procesu kształcenia i wychowania oraz umożliwia monitorowanie i systematyczne wsparcie ich rozwoju, z uwzględnieniem zasad projektowania uniwersalnego w edukacji oraz racjonalnych usprawnień, wspierając pełne uczestnictwo każdego dziecka w życiu grupy przedszkolnej i tworząc warunki do rozwoju na miarę jego możliwości.
7. Metody nauczania – proces uczenia się i nauczania wymaga stosowania zróżnicowanych metod nauczania, form i środków o uznanych podstawach naukowych, dostosowanych do celów edukacyjnych oraz potrzeb dzieci; dobór metod zgodnie z aktualną wiedzą to obszar autonomii, eksploracji i innowacji nauczycieli.
8. Wykorzystywanie wiedzy – przedszkole stwarza dzieciom warunki pozwalające na praktyczne wykorzystywanie zdobywanej wiedzy i umiejętności oraz stosowanie ich poza przedszkolem.
9. Wspólnota – przedszkole wykorzystuje społeczny charakter uczenia się; proces wychowawczy w przedszkolu zakłada budowanie wspólnoty uczącej się i wspólnoty społecznej przez równoważenie celów indywidualnych i dobra wspólnego.
10. Rodzina – w procesie wychowawczym istotna jest spójność oddziaływań przedszkola i środowiska rodzinnego osiągnięta dzięki partnerskiej współpracy; rodzina współuczestniczy w edukacji dzieci, a przedszkole kształtuje ten proces profesjonalnie i zapewnia wsparcie rodzinie w jej działaniach wychowawczych oraz opiekuńczych.

11. Interdyscyplinarność i relacje ze światem zewnętrznym – proces uczenia się przyjmuje także charakter interdyscyplinarny i zachowuje ścisły związek ze środowiskiem zewnętrznym jako naturalnym kontekstem budowania oraz wykorzystania wiedzy, kompetencji i sprawczości dzieci.

Przedszkole zapewnia warunki do zdobywania i doskonalenia kompetencji niezbędnych do:

- 1) bycia częścią wspólnoty, współpracy i dbania o innych; w przedszkolu dzieci kształtują swoją tożsamość, odkrywają i coraz lepiej rozumieją swoją przynależność do różnych grup społecznych, w tym rodziny, grupy przedszkolnej, społeczności lokalnej i narodowej; nawiązują relacje z rówieśnikami, poznają się, podejmują pierwsze próby wspólnego wykonywania zadań – w parze lub większym zespole, uczą się razem podejmować decyzje, a także postępować w zgodzie z przyjętymi zasadami oraz z szacunkiem dla siebie nawzajem; zaczynają również rozumieć, że wspólnie odpowiadają nie tylko za przestrzeń, w której razem przebywają; wspólnie dbają też o to, żeby wszystkie dzieci czuły się w przedszkolu dobrze i bezpiecznie;
- 2) kierowania sobą i dbania o siebie; w przedszkolu dzieci poznają swoje zainteresowania, mocne strony, aktywności dające im radość i satysfakcję; oswajają się też z niepowodzeniami – uczą się traktować je jako naturalne elementy procesu zdobywania nowych umiejętności; dowiadują się, w jaki sposób dbać o swoje dobre samopoczucie, jak i z czyją pomocą radzić sobie w trudnych dla nich sytuacjach; przygotowują się także do podejmowania decyzji zgodnych z przyjętym systemem wartości;
- 3) skutecznego komunikowania się z rówieśnikami i osobami dorosłymi, z uwzględnieniem różnorodnych sposobów komunikacji; w przedszkolu dzieci uczą się, jak formułować komunikaty w sposób zrozumiały dla innych i dostosowany do sytuacji, w jaki sposób wyrażać swoje opinie i dzielić się spostrzeżeniami; poszerzają swój zasób słownictwa; doskonalą umiejętność rozumienia wypowiedzi ustnych i czytanego im tekstu; kształtują też swoje nawyki czytelnicze; sięgają po książki, żeby zaspokoić swoją ciekawość poznawczą; przygotowują się do nauki czytania i pisania; uczą się rozpoznawać za pomocą słuchu strukturę wyrazu – od sylab przez pośrednie cząstki aż do głosek; poznają litery drukowane, a osiągnąwszy gotowość, zaczynają czytać wyrazy, zdania

- i teksty oraz pisać; rozwijają umiejętność analizowania kształtów graficznych oraz analizowania i odtwarzania ruchów ręki niezbędnych do pisania;
- 4) uaktywnienia myślenia matematycznego oraz wykorzystywania pojęć matematycznych w praktyce; w wieku przedszkolnym dzieci odkrywają, że obiekty otaczającego świata są policzalne, klasyfikowalne i mierzalne; uczą się przez doświadczanie i operowanie konkretnymi przedmiotami – w ten sposób poznają reguły i budują pojęcia matematyczne, uczą się szacować, liczyć, odmierzać, porównywać ze sobą, a z czasem także dodawać i odejmować;
 - 5) odkrywania przyrody i kształtowania postawy troski o nią; spacery i pobyt na powietrzu to okazja do rozwijania świadomości, że człowiek jest częścią przyrody i tym samym istnieje nierozzerwalna więź między człowiekiem i przyrodą – w przedszkolu dzieci uczą się szacunku do przyrody, kształtują nawyki dbania o nią i odpowiedzialnego korzystania z zasobów naturalnych; przez stały kontakt z przyrodą dzieci rozwijają również wiele umiejętności, które są kluczowe w ich dalszej nauce; do badania i obserwacji przyrody dzieci mogą wykorzystywać pomoce takie jak lupa, mikroskop czy atlas – dzięki temu stają się uważnymi badaczami; uczą się formułować pytania i poszukują na nie odpowiedzi, swoje wnioski opierają na dowodach;
 - 6) poznawania świata techniki, w tym urządzeń, maszyn i zawodów; dzieci chętnie majsterkują i budują z różnych materiałów, ale potrzebują zasad i wskazówek, jak tworzyć trwałe konstrukcje i bezpiecznie posługiwać się narzędziami; dzieci są też ciekawe pracy różnych osób, maszyn i urządzeń, które obserwują w codziennym życiu; potrzebują wiedzy, jak działa świat techniki, oraz umiejętności konstruowania modeli maszyn i urządzeń;
 - 7) przygotowania się do funkcjonowania w społeczeństwie cyfrowym; dzieci nie są świadome zagrożeń, jakie niesie ze sobą korzystanie z nowych technologii, w tym z Internetu – dlatego w przedszkolu dzieci nie korzystają indywidualnie i samodzielnie z urządzeń ekranowych (z wyjątkiem dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, które korzystają z racjonalnych usprawnień polegających na zastosowaniu takich urządzeń), a nauczyciel do celów dydaktycznych korzysta z nich tylko w niezbędnym zakresie, z zachowaniem ważnej dla prawidłowego rozwoju dziecka higieny cyfrowej; w przygotowaniu dzieci do bezpiecznego funkcjonowania w społeczeństwie cyfrowym aktywny udział muszą brać rodzice;

- 8) impresji i ekspresji sztuki; w wieku przedszkolnym dziecko naturalnie wyraża siebie przez różne formy artystyczne – rysunek, taniec, śpiew, opowieści, teatrzyk czy konstruowanie z materiałów – sztuka staje się dla niego nie tylko sposobem ekspresji emocji i myśli, ale też narzędziem poznawania świata i budowania tożsamości; dziecko potrzebuje wsparcia w odkrywaniu własnego języka twórczego i rozwijaniu wrażliwości estetycznej, a także czasu, przestrzeni i narzędzi do samodzielnego tworzenia – bez oceniania, z szacunkiem dla jego stylu i tempa; równie ważne jest budowanie umiejętności odbioru sztuki – dostrzegania piękna w otoczeniu, reagowania na obrazy, dźwięki i opowieści, a także rozumienia emocji zawartych w dziełach innych;
- 9) świadomego wykorzystywania i rozwijania własnego potencjału ruchowego jako podstawy aktywnego i zdrowego stylu życia; w przedszkolu dzieci zyskują świadomość i poczucie swojego ciała, wzmacniają jego wytrzymałość i ogólną sprawność ruchową, ćwiczą precyzję ruchów palców i dłoni, rozwijają koordynację wzrokowo-ruchową, doskonalą swoje zmysły; dzieci zdobywają także wiedzę o tym, co jest dobre (np. prawidłowa postawa ciała), a co złe dla ich zdrowia i kondycji fizycznej (np. długotrwałe oglądanie telewizji); będąc w ruchu, szczególnie na powietrzu, mogą wzmocnić nie tylko swoją odporność, ale także otwartość na nowe wyzwania; uczą się także, jak ważna jest troska o bezpieczeństwo i wzajemne przestrzeganie ustalonych zasad; istotne jest, żeby dzieci w przedszkolu brały udział w rozmaitych aktywnościach muzyczno-ruchowych i ruchowo-sensorycznych.

Codzienna zabawa swobodna dzieci to nieodzowny warunek ich rozwoju i realizacji programu wychowania przedszkolnego. Swobodna zabawa to okazja do wspólnego działania, zgłaszania pomysłów i rozmowy o nich, rozwiązywania problemów, dzielenia się zainteresowaniami, doświadczeniami i wiedzą, uzgadniania zasad i przestrzegania ich. W zabawie dzieci mogą wcielać się w różne role, rozpoznawać i wyrażać emocje, odkrywać właściwości zjawisk i przedmiotów, nadawać im nowe zastosowanie.

W codziennych aktywnościach dzieci w przedszkolu są obecne wszystkie obszary wychowania przedszkolnego: społeczny, osobisty, językowy, matematyczny, przyrodniczy, techniczny, cyfrowy, artystyczny, ruchowy. Program wychowania przedszkolnego

jest realizowany w każdym momencie pobytu dziecka w przedszkolu (np. podczas czynności porządkowych, posiłków, spaceru).

Pobyt dzieci w przedszkolu opiera się na rytmie dnia, czyli systematycznie powtarzających się czynnościach i aktywnościach. Daje to dzieciom poczucie bezpieczeństwa i kontroli, co jest szczególnie ważne dla dzieci ze specjalnymi potrzebami rozwojowymi. W naturalny sposób sprzyja też włączaniu dzieci w podejmowanie obowiązków, pozwala kształtować samodzielność, zaradność i odpowiedzialność. Warunkiem realizacji celów wychowania przedszkolnego są właściwe relacje między dzieckiem i nauczycielem. Nauczyciel obserwuje dzieci, zachęca je do rozmowy i uważnie ich słucha, rozpoznaje potrzeby i odpowiada na nie, organizuje przestrzeń, która jest inspirująca, i zachęca do podejmowania różnych aktywności.

Dzieci najlepiej uczą się przez osobiste działanie i zaangażowanie, gdy korzystają ze swoich zmysłów, mogą przykładowo dotykać, manipulować, porównywać i przekształcać. Wszelkie pomoce drukowane mają charakter uzupełniający, umożliwiając utrwalenie wiedzy i umiejętności dzieci.

Organizacja zajęć na powietrzu powinna być elementem codziennej pracy z dzieckiem w każdej grupie wiekowej. Dzieci powinny mieć codziennie zajęcia na świeżym powietrzu oraz co najmniej raz w tygodniu przebywać poza budynkiem przedszkola dłużej niż 1 godzinę. Daje to możliwość dłuższego spaceru lub zabaw połączonych z badaniem okolicznej przyrody i działaniem w niej. Nie dotyczy to jedynie dni, w których występują alerty Rządowego Centrum Bezpieczeństwa lub szczególnie niesprzyjające warunki atmosferyczne.

Wszechstronny rozwój dzieci jest wspólną odpowiedzialnością rodziców i nauczycieli. Nauczyciele informują rodziców o procesach i postępach rozwojowych dzieci, omawiają z nimi wyniki swoich obserwacji i ustalają zakres potrzebnego wsparcia dziecka. Nauczyciele zachęcają rodziców, żeby brali aktywny udział w procesie rozwoju umiejętności dzieci.

Nauczyciele obserwują dzieci w możliwie różnorodnych sytuacjach i przekazują najważniejsze spostrzeżenia o zachowaniu i rozwoju dziecka rodzicom. Opracowują diagnozę dojrzałości szkolnej dla tych dzieci, które w danym roku mają rozpocząć naukę w szkole.

Dzieci w wieku przedszkolnym funkcjonują w dynamicznym, szybko zmieniającym się otoczeniu. Coraz częściej narażone są na informacje i udział w sytuacjach, których

nie rozumieją lub które budzą w nich niepokój. Codzienne spotkania z nauczycielem to okazja do nadawania sensu tym doświadczeniom. Rolą nauczyciela jest stwarzanie sytuacji edukacyjnych, które pomagają dzieciom lepiej rozumieć świat. Szczegółnej uwagi wymaga problem dostępu dzieci do urządzeń cyfrowych i informacji przekazywanych przez media. Wspólną odpowiedzialnością rodziców i nauczycieli jest troska o kształtowanie nawyków higieny cyfrowej.

Aranżacja przestrzeni powinna uwzględniać bariery architektoniczne i sensoryczne oraz zapewniać możliwość swobodnego korzystania z przestrzeni i materiałów przez dzieci z niepełnosprawnościami.

Organizacja przestrzeni w przedszkolu ma umożliwiać dzieciom podejmowanie codziennych czynności związanych z troską o otoczenie i własne potrzeby. Dzieci powinny mieć możliwość m.in. nakrywania do stołu, samodzielnego nakładania posiłków, sprzątania po posiłkach, porządkowania sali po skończonej zabawie oraz przygotowania się do wyjścia na zewnątrz.

Wskazane jest organizowanie z dziećmi stałych i czasowych stref w budynku przedszkola i poza nim pozwalających na podejmowanie różnorodnych aktywności. Jako stałe proponuje się strefy umożliwiające rozwijanie:

- 1) czytelnictwa – strefa czytania w sali przedszkolnej powinna być przytulnym i spokojnym miejscem, dostosowanym do potrzeb wszystkich dzieci; w tej strefie warto m.in. uwzględnić książki w różnych formatach (np. z dużą czcionką, obrazkowe, dotykowe), opowiadania dla dzieci (także w języku obcym nowożytnym);
- 2) budowania i konstruowania – strefa do tego przeznaczona powinna być dostosowana do potrzeb wszystkich dzieci, zapewniać dostęp do klocków, materiałów i narzędzi do majsterkowania, miejsca pozwalającego na bezpieczną pracę; warto także przewidzieć przestrzeń wystawienniczą do ekspozycji wykonanych konstrukcji; nauczyciel ustala zasady bezpiecznego korzystania z narzędzi (np. nożyczek, zszywacza, dziurkacza, śrubokrętu, papieru ściernego) i dba o ich przestrzeganie;
- 3) działań artystycznych – strefa do tego przeznaczona powinna pozwalać na różnorodną działalność artystyczną, która powinna być dopasowana do potrzeb i preferencji dzieci, które powinny mieć swobodny dostęp przykładowo do instrumentów muzycznych, w tym perkusyjnych, strojów i rekwizytów do

- odgrywania ról, materiałów papierniczych, naturalnych, recyklingowych; warto także przewidzieć przestrzeń wystawienniczą do ekspozycji wykonanych prac;
- 4) umiejętności odpoczywania – kąciki wyciszenia, dostępne dla wszystkich dzieci, a szczególnie pomocne dla dzieci wymagających wsparcia w zakresie regulacji emocji i przetwarzania bodźców sensorycznych; takie miejsca powinny być wyposażone w elementy sprzyjające wyciszeniu i komfortowi sensorycznemu (np. w słuchawki wyciszające, miękkie siedziska lub pufy, przytulanki obciążeniowe, lampki o ciepłym świetle) oraz zabawki sensoryczne i antystresowe (np. gniotki, panele dotykowe);
 - 5) odkrywanie świata nauki i przyrody – strefa do tego przeznaczona powinna pozwalać odkrywać zjawiska i procesy zachodzące w przyrodzie, podejmować samodzielne działania i obserwacje, prowadzić eksperymenty; każde dziecko powinno mieć możliwość korzystania z tej strefy bez nieuzasadnionych ograniczeń czasowych.

W ciągu dnia odpowiedni czas powinno się przeznaczać na celebrowanie posiłków – spokojne ich spożywanie połączone z nauką posługiwania się łyżką, nożem i widelcem. Ważne jest także zapewnienie dzieciom możliwości komponowania dania na talerzu i stworzenie takiej atmosfery, aby dzieci nie czuły się pod presją, że muszą zjeść wszystko i w szybkim tempie.

Nauka języka obcego nowożytnego w przedszkolu odbywa się przez zabawę i jest zintegrowana ze wszystkimi obszarami funkcjonowania dziecka. Codzienne sytuacje edukacyjne i zabawowe oraz czynności dnia sprzyjają oswajaniu dzieci z językiem obcym nowożytnym. Proste zwroty używane w codziennej komunikacji, piosenki i rymowanki, odpowiadające różnorodnym czynnościom i sytuacjom w przedszkolu, ułatwią naukę języka obcego, budowanie prostych dialogów i rozumienie prostych poleceń.

Dziecko w przedszkolu osłuchuje się z językiem mniejszości narodowej lub etnicznej lub językiem regionalnym – kaszubskim, reaguje na znane słowa, zwroty oraz proste polecenia wypowiedziane w tym języku. W naturalny sposób używa wyrażen związanych z zabawą i codziennymi czynnościami, powtarza rymowanki, proste wierszyki, śpiewa piosenki i uczestniczy w zabawach językowych. Bierze udział w zabawach i wydarzeniach związanych z kulturą swojej społeczności oraz tworzy prace plastyczne inspirowane jej historią i tradycją.

Ośrodek Rozwoju Edukacji
Aleje Ujazdowskie 28
00-478 Warszawa
tel. 22 345 37 00, fax 22 345 37 70
e-mail: sekretariat@ore.edu.pl
www.ore.edu.pl